

อภิธาน์นทาการ

สำนักหอสมุด

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก
กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน
(บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ปวีณา ทิพย์สุโข

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑๕ มี.ค. ๒๕๕๘

วันลงทะเบียน.....

เลขทะเบียน..... ๖๘๙๐๘๙๑

เลขเรียกหนังสือ..... ๗๗

-๗๖

๒๕๕๖

๒๕๕๘

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

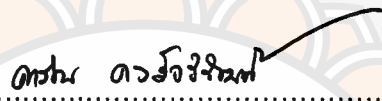
หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

พฤษภาคม ๒๕๕๘

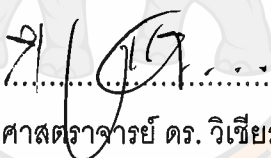
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ที่ปรึกษาและหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ได้พิจารณา การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง "การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของ กลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก" เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการ ศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ของ มหาวิทยาลัยนเรศวร

.....

(ดร. ดาริน คงศักดิ์วัฒน์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร อินทะสี)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

พฤษภาคม 2558

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาและสนับสนุนจากท่าน ดร.ดาริน คงสัจวิวัฒน์ ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี จนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญ ผลักดันให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้นในเรื่องของ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก และปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกรณีศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

ข้อมูลส่วนสำคัญจากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ ได้รับความกรุณาจากผู้นำกลุ่ม ที่ปรึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ตลอดจนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน รวมถึงคุณูปการองค์ความรู้ที่มอบให้ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยความมานะอุตสาหะ สามารถศึกษาสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ปวีณา ทิพย์สุข

ชื่อเรื่อง	การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อ เศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ผู้ศึกษาค้นคว้า	นางสาวปวีณา ทิพย์สุโข
ที่ปรึกษา	ดร. ดาริน คงส์จิววัฒน์
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์และ รัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2558
คำสำคัญ	วิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วม

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) และศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดจำนวน 30 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ประกอบด้วยกลุ่มผู้นำหรือผู้จัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2 ท่าน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการวางแผน การรวมกลุ่มวิสาหกิจและกลยุทธ์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 คน ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังส้มซ่า โดยแบ่งเกณฑ์คือ ผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าระยะเวลา 3 ปี จำนวน 2 ท่านและ 2 ปี จำนวน 3 ท่าน วิธีการวิจัยใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ความเชื่อมั่นของผู้นำวิสาหกิจชุมชน เพื่อขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนบรรลุพันธกิจที่ตั้งไว้ใน การดำเนินงานของกลุ่มต้องมีเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างมาก

ทางวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ได้ดำเนินการคัดเลือก สรรหาสมาชิกของกลุ่มเพิ่มอยู่ตลอดเวลา เพื่อความหลากหลายของสมาชิกในแต่ละช่วงอายุวัย

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้การรักษา สมาชิกเดิมให้คงอยู่ และการสรรหาสมาชิกใหม่เพิ่ม ในขั้นตอนต่าง ทั้งการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจแสดงความคิดเห็นต่างๆ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองและช่วยงานใน หน้าที่อื่นๆ และ มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการเรียนรู้ทักษะการทำงาน และการได้รับ สวัสดิการที่ตกลงร่วมกัน

3. ปัจจัยด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ พบว่า ต้นส้มซ่าเป็นพืช ประจำท้องถิ่นบ้านวังส้มซ่า ต้นส้มซ่าถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านเล็งเห็นถึงความสำคัญ นำมาสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการวิจัยทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นท้องถิ่น ใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ให้ออกมาอยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ทางด้าน สุขภาพและความงาม

ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนา ผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) พบว่า จำนวนสมาชิก มีจำนวน บุคลากรปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน สำหรับบทบาทของท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ วิสาหกิจชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีมุมมองไปในทิศทางเดียวกันคือ ไม่ค่อยได้รับการสนับสนุน จากการประชาสัมพันธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เท่าที่ควร ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์จากองค์การ บริหารส่วนตำบล ทางกลุ่มเชื่อว่าการประชาสัมพันธ์ การออกพื้นที่จัดแสดงและจำหน่ายสินค้า การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จะช่วยทำให้ยกระดับขีดความสามารถและเพิ่มความน่าเชื่อถือ ให้กับลูกค้า

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญ	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษา	2
คำถามในงานวิจัย	2
ขอบเขตที่ใช้ในการวิจัย	3
วิธีการดำเนินการวิจัย	3
กรอบแนวคิดในการศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	6
แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำกลุ่ม	9
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
3 วิธีดำเนินการวิจัย	20
การดำเนินการวิจัย	20
ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	21
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	21
การวิเคราะห์ข้อมูล	22
การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา	22

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	23
ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	24
การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	25
ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิก	41
ปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	43
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	47
สรุปผลการวิจัย	47
อภิปรายผลการวิจัย	51
ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	59
ภาคผนวก	63
ประวัติผู้วิจัย	76

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์	24
2 แสดงรายละเอียดการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	25
3 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	26
4 แสดงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการให้อิสระในการคิดและการมีส่วนร่วมแก่สมาชิก	27
5 แสดงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิก	29
6 แสดงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อสร้างความสำเร็จต่อกกลุ่ม	30
7 แสดงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านความมุ่งมั่นในการพัฒนาสมาชิก	31
8 แสดงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	33
9 แสดงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	34
10 แสดงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	34
11 แสดงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	35
12 แสดงปัจจัยด้านคัดเลือกทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการผลิต	37
13 แสดงปัจจัยด้านการบริหารการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น	37
14 แสดงปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรอื่นเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม	39
15 แสดงปัจจัยด้านการเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาทรัพยากรท้องถิ่น	39
16 แสดงปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	41
17 แสดงปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของกลุ่ม ด้านจำนวนสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	43
18 แสดงปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของกลุ่ม ด้านบทบาทของท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน	44

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 สถานบริการสปาเพื่อสุขภาพพองค์พิพิธของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน บ้านวังส้มซ่า	68
2 กิจกรรมทางการตลาดจากงานออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน บ้านวังส้มซ่า	68
3 กิจกรรมคณาจารย์ และนักศึกษา คณะบริหาร มหาวิทยาลัยพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มาเรียนรู้ระบบบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	69
4 ทำการบันทึกเทปรายการโทรทัศน์ "ช่วงข่าว" ถ่ายทอดทางช่อง 5 ณ วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน	69
5 ทำการบันทึกเทปรายการโทรทัศน์รายการ "วาไรตี้ บูเดย์ บาย สายสวรรค์ ขยันยิ่ง" ช่อง 9 อสมท. ณ ศูนย์แสดงสินค้า เมืองทองธานี จังหวัดปทุมธานี	70
6 กิจกรรม ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน บ้านวังส้มซ่า	70

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

เศรษฐกิจของชุมชน ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความยั่งยืนของชุมชน ซึ่งปัจจุบันยังมีเศรษฐกิจชุมชนที่ถือได้ว่า อยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศได้ การก่อตั้งรัฐวิสาหกิจชุมชนขึ้นรัฐบาลเห็นควรกำหนดให้มีการออกพระราชบัญญัติขึ้นเพื่อรองรับการประกอบกิจการของวิสาหกิจชุมชนให้มีการพัฒนาส่งเสริมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้ชุมชนแล้วยังช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าที่จะเกิดขึ้นในปี 2559 นี้เอง

รัฐบาลจึงกำหนดให้มี พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ปี พ.ศ.2548 ขึ้นเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน ตาม พ.ร.บ. โดยจัดให้มีการส่งเสริม สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้ และสนับสนุนการรวมกลุ่มของชาวบ้าน การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เป็นการร่วมมือ การให้ความช่วยเหลือ พึ่งพาซึ่งกันและกัน อีกทั้งการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชน และสภาพท้องถิ่นนั้นๆ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิต การบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ทั้งในด้านการบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการให้ความรู้และให้การสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาธุรกิจให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีความสมดุล ทันต่อสถานการณ์ตามความต้องการของตลาด เพื่อขยายธุรกิจวิสาหกิจของชุมชนให้มีความมั่นคง และยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และความผาสุกของชุมชน (วิสาหกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน, ม.ป.ป., ออนไลน์)

ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะค้นคว้าในประเด็น การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกเนื่องจากชุมชนบ้านวังส้มซ่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ชาวบ้านตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันประกอบอาชีพ

ทางการเกษตร ทำนา ปลูกไม้ผล และพืชสมุนไพรพื้นบ้าน จึงกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ปัจจุบัน ชุมชนบ้านวังส้มซ่า นำเอาจุดเด่นพืชสมุนไพรที่มีอยู่มากมายของตนเองมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ บำรุงผิวกาย ผิวหน้า ปลอดภัยไม่มีพิษเป็นภัย จนเกิดผลผลิตดังกล่าวกำลังได้รับความสนใจจาก ผู้บริโภค ทำให้สร้างรายได้ให้ชุมชน ภายใต้ชื่อ “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากร ชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน” นี้ขึ้น เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างรายได้สร้างอาชีพ ให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน

ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งที่จะศึกษา การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากร ชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกนี้ สามารถ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ ผลักดันให้เป็นที่รู้จัก สร้างชุมชนให้เข้มแข็งอย่าง ยั่งยืนโดยพัฒนาจากจุดเล็กๆ แบบค่อยเป็นค่อยไป โดยมีเป้าหมายส่งไปยังต่างประเทศ และ สุดท้ายนี้เพื่อจะเป็นประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้ ไม่เพียงจะเกิดแก่ตัวผู้ศึกษาเองเท่านั้น แต่ยังเป็น ประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในเรื่องดังกล่าวอีกด้วย

1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. ศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อ เศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)
3. ศึกษาปัญหาและ อุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

1.3 คำถามในงานวิจัย

ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจ ชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สามารถเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่ม สมาชิกมากขึ้นหรือไม่และปัจจัยใดที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.4 ขอบเขตที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้า คือ หมู่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

2.ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือ ผู้นำกลุ่ม ที่ปรึกษาของกลุ่ม รวมถึงสมาชิกกลุ่ม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ทำการศึกษา

3.ขอบเขตด้านเนื้อหา

โดยจะทำการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3.1 การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพ เพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

3.2 ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ ลักษณะของผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิก และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้

3.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document)

เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) จากหนังสือภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับ วิสาหกิจชุมชน การพัฒนาชุมชน ในบริบทต่างๆ ซึ่งมีนักวิชาการ คนสำคัญและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้นิยามและให้ความหมาย ลักษณะสำคัญ รูปแบบ และความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งเอกสารที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

- เอกสารประเภทหนังสือ บทความ การวิจัย และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น
- ข่าวสาร รวมทั้งแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งถูกเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

2.การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

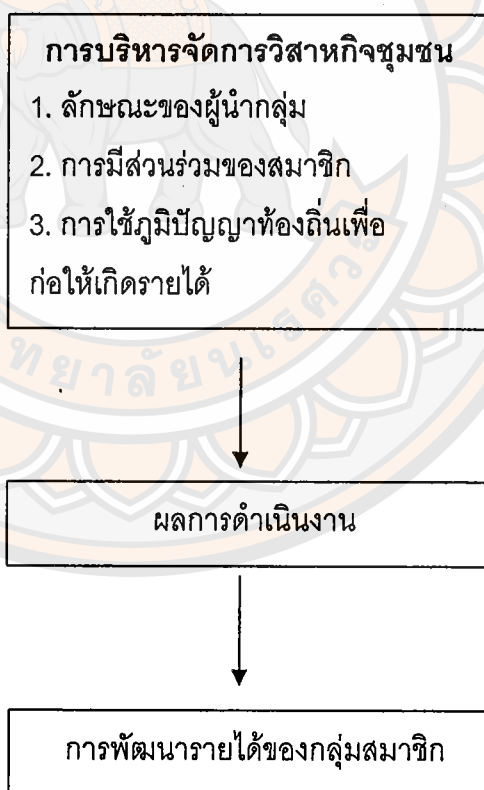
เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวม ข้อมูลจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยตรงจาก

- ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- ที่ปรึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

- สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ซึ่งการสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ รวมทั้งใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และใช้คำถามปลายเปิดในการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากประเด็นที่ศึกษาเป็นประเด็นที่มีความหลากหลาย ทั้งในเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ ลักษณะของผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิก และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก รวมถึงแนวโน้มของความต่อเนื่องในอนาคตของวิสาหกิจชุมชนอีกด้วย

1.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

วิสาหกิจชุมชน เป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้สู่ชุมชน ผลผลิตของกิจกรรมเกิดจากทุนทางสังคม อันได้แก่ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทักษะฝีมือ ที่เป็นพื้นบ้านมีรูปแบบการจัดการสมัยใหม่โดยเกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน ที่เป็นเจ้าของกิจการโดยมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินกิจการคือ การพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยกันและกันของชุมชน

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในที่นี้หมายถึง การดำเนินงานหรือขั้นตอนการบริหารงานของประชาชนโดยนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรของชุมชนให้กลายเป็นทรัพย์สินที่มีค่าและทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เกิดรายได้แก่ชุมชนและเครือข่าย ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความยั่งยืน

การมีส่วนร่วม เป็นลักษณะของกิจกรรมที่บุคคลมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา คิดวางแผน และตัดสินใจร่วมกัน โดยอาจอยู่ในรูปแบบการพูดคุยกันในระหว่างกลุ่มองค์กร สมาคม หรือ เป็นการมีส่วนร่วมจากกิจกรรมที่ทุกฝ่ายเล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย

1.8 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สามารถเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิกมากขึ้นหรือไม่
2. ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก โดยศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1.แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
- 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำกลุ่ม
- 1.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548) ได้ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชน ไว้ว่า เป็นการให้บริการเกี่ยวกับการผลิตสินค้าของชุมชนที่ดำเนินการโดยบุคคลที่มีวิถีชีวิตร่วมกันเพื่อรวมตัวกันประกอบกิจการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าจะในรูปแบบนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชนอีกด้วย

กรมการพัฒนาชุมชน (2545) ได้ระบุว่า วิสาหกิจชุมชนในงานกรมการพัฒนาชุมชน คือ กิจกรรมที่ชาวบ้านและชุมชนเป็นเจ้าของกิจการ ผลิตสินค้า บริการ เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว โดยการที่นำทุนของชุมชนที่มีอยู่ ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น ฯลฯ ผสมผสานกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การเรียนรู้ของชุมชน ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ถวิล เลิศประเสริฐ (2523) กล่าวถึง วิสาหกิจในความหมายของสหกรณ์ว่า หมายถึง สิ่งที่ทำให้สถาบันสหกรณ์แตกต่างไปจากกิจการและสมาคมอื่นๆ คือ การที่สังคมกับเศรษฐกิจมาเชื่อมโยงกัน โดยอาจเปรียบเทียบกับเงินเหรียญ เราอาจจะมองสหกรณ์ได้สองด้าน เช่นเดียวกัน

กล่าวได้คือ ด้านหัวเป็นเศรษฐกิจ ด้านท้ายเป็นสังคม จะทำให้เราเห็นว่าเศรษฐกิจสหกรณ์ เป็นวิสาหกิจธุรกิจก็ว่าได้

ทวิศักดิ์ นพเกษตร (2544) วิสาหกิจชุมชนคือ การประกอบกิจการบนพื้นฐานของทรัพยากร ที่มีอยู่ กระบวนการคิด รวมไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิธีบริหารจัดการโดยกลุ่มครอบครัว กลุ่ม องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อตอบสนองต่อการพึ่งตนเองและพึ่งกันเอง ด้วยการลด รายจ่าย เพิ่มรายได้ เป็นการป้องกันไม่ให้เงินของชุมชนไหลออก ตั้งแต่ระดับครอบครัวขึ้นไปถึง ระดับเครือข่าย เป็นการประกอบการแบบพึ่งพาตนเอง เสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้วยการรับผิดชอบ ต่อสมาชิก โดยชุมชนไม่เอาเปรียบ มุ่งไปที่การพึ่งตนเองมากกว่ามุ่งกำไรจากการประกอบการซึ่ง นำไปสู่การบริการและสวัสดิการในชุมชนกันเอง ผลผลิตส่วนเกินจึงจะดำเนินการตอบสนอง ภายนอกชุมชนและเครือข่ายภายหลังจึงมี 4 ระดับดังนี้

1.ระดับครอบครัว เป็นการแปรรูปเพื่อการอุปโภคบริโภคของตนเองในครอบครัวเป็นหลัก เพื่อสามารถลดรายจ่ายที่จะต้องซื้อจากภายนอก ทำให้รายจ่ายไม่รั่วไหลถือเป็นการออมทุนได้

2.ระดับชุมชน ผลผลิตที่เหลือใช้สามารถแปรรูป ขยายตัวไปสู่เพื่อนบ้าน โดยไม่ได้เกิดการซื้อขายกันเองในชุมชน ลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันเอง เงินจึงไม่ไหลออกไปจากชุมชน

3.ระดับเครือข่าย เกิดขึ้นจากหลายชุมชนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อ ความต้องการของทุกชุมชนหรือผลผลิตบางอย่างที่หลายชุมชนเหลือใช้ สามารถนำมาร่วมกันผลิต ต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าและเกิดการแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายชุมชนอื่นที่ไม่สามารถผลิตได้เอง เป็นการพึ่งพากันในระดับเครือข่ายที่มีความแตกต่าง หลากหลายทางทรัพยากรและภูมิปัญญา ท้องถิ่น

4.ระดับนอกชุมชนและเครือข่าย เป็นการนำทรัพยากรหรือผลผลิตที่มีอยู่มากเกิน ความต้องการของชุมชนและเครือข่าย นำมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ ต่อเนื่องเพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองต่อเครือข่ายรวมถึงตลาดนอกชุมชนอีกด้วย

ดังนั้นในความหมายของวิสาหกิจชุมชนข้างต้นจึงสรุปได้ว่า เป็นรูปแบบของ การประกอบการของชุมชนโดยกลุ่มหรือองค์กรชุมชนเพื่อการจัดการทุนของชุมชน อันได้แก่ วัตถุดิบในการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น เงินทุน เทคโนโลยีที่เหมาะสม สมาชิกกลุ่มที่ผลิต สถานที่ประกอบการ เป็นต้น

แนวคิดของวิสาหกิจชุมชน

ณรงค์ เพชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล (2545) ให้แนวคิดที่ วิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาตนเอง เลี้ยงตนเอง โดยวิสาหกิจชุมชนจะช่วยสร้างความมั่นคงขั้นพื้นฐานให้กับชุมชนตามชนบทเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อสร้างขึ้นมาได้ก็จะเป็นหลักประกันทางสังคม การตั้งวิสาหกิจชุมชน เมื่อเติบโตขึ้นในระยะหนึ่งแล้วจะเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเงินในการแลกเปลี่ยนมากนัก จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนต้องปรับวิธีคิดใหม่ โดยผลิตเพื่อพอกินพอใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพึ่งตนเองได้แล้ว ก็สามารถผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดก็ย่อมได้

ขณะที่ กัญญามน อินทว้าง และ วัลลภา ศรีทองพิมพ์ (2551) มองว่าวิสาหกิจชุมชน จะต้องลักษณะของการประกอบการ ที่อาศัยความรู้และภูมิปัญญาในเครือข่ายขององค์กรชุมชน โดยที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งด้านการผลิต การค้า และการเงิน และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตและทรัพยากรทุกขั้นตอนเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนให้เกิดดอกผล ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมการจัดการผลผลิต ซึ่งมีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึง ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิดของ วิสาหกิจชุมชน ได้ว่าเป็นกิจกรรมเกิดจากทุนทางสังคม อันได้แก่ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทักษะฝีมือ ที่เป็นพื้นบ้านมีรูปแบบการจัดการสมัยใหม่โดยเกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของกิจการ โดยมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินกิจการคือ การพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยกันและกันของชุมชน

องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2546) กล่าวไว้ว่าวิสาหกิจชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการและผู้ดำเนินการ เป็นการประกอบกิจการตลอดจนการผลิตและบริการโดยกลุ่มคนในชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ผลผลิตที่ได้นั้นมาจากกระบวนการในชุมชน อาจใช้ทรัพยากรจากภายนอกได้ แต่ต้องเน้นใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงานในชุมชนเป็นหลักก่อน
3. คิด ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม
4. มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานเข้ากับภูมิปัญญาสากลอันเป็นรากฐานของทุนที่สำคัญ
5. มีวิธีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ

6. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นหัวใจสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

7. มีการพึ่งพาตนเองของชุมชนเป็นเป้าหมาย

ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

สมจิต โยธะคง ได้แบ่งประเภทของวิสาหกิจชุมชนตามระดับการพัฒนาของกลุ่ม ออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้ (2553, อ้างถึงใน สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มปป.)

1. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้ชุมชน ครอบคลุม เกิดการพึ่งตนเองได้ มีความพอเพียง พออยู่ พอกิน สามารถลดรายจ่าย สร้างรายได้

2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค รวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหลือกินเหลือใช้ในท้องถิ่นนำออกสู่ตลาด โดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคุณภาพผลผลิต การตลาด และการจัดการต่างๆ เพื่อสามารถแข่งขันได้ ชุมชนต้องพัฒนาจากขั้นพื้นฐานไปสู่ความสำเร็จ โดยก้าวหน้าที่ละชั้น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำกลุ่มในองค์การ

1) ความหมายเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

กิติ ตยัคคานนท์ (2543) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำคือ ลักษณะในการถ่ายทอดศิลปะของบุคคลหนึ่งในการที่จะจูงใจต่อบุคคลอื่นที่เป็นผู้ตามในสถานการณ์ต่างๆ โดยให้ร่วมมือกับตนเพื่อดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550) ได้สรุปความหมายจากแนวคิดหลายท่านไว้ว่า เป็นการออกคำสั่งโดยการใช้อิทธิพลของหน้าที่โดยไม่ใช่กำลังเพื่อให้สมาชิกรวมตัวกัน เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และ ผู้นำจะต้องมีทักษะทางด้านความคิดอยู่ตลอดเวลาและแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างเชี่ยวชาญ โดยจะต้องมีอำนาจ มีความกล้าหาญและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น สามารถปฏิบัติภารกิจในสถานการณ์ที่คับขันและซับซ้อนได้ดี

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำเป็นในบุคคลหนึ่งคนนั้น จะต้องมีความสามารถในการสร้างอิทธิพลหรืออำนาจเหนือผู้อื่น และสามารถจูงใจเพื่อให้ผู้อื่นทำตามที่ผู้นำต้องการและช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ไม่ว่าจะในด้านติดต่อประสานงาน กิจกรรมของสมาชิก ด้านการควบคุมทุกอย่างในองค์การ ภาวะผู้นำเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างหนึ่งที่ได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากการแสดงออกความคิดริเริ่มในการปฏิบัติงานร่วมกันโดยบุคคลที่มีอิทธิพลมักได้รับการยอมรับเกี่ยวกับการบริหารงานในองค์การ

Katz and Kahn (1973:301 อ้างใน ยงยุทธ เกษสาคร, 2545: 42) ได้ให้ความหมายว่า ลักษณะของภาวะผู้นำเป็นอิทธิพลของพฤติกรรม ความเชื่อและความรู้สึกของบุคคลหนึ่งที่มีต่ออีกบุคคลหนึ่ง โดยผู้ถูกกระทำเต็มใจยอมรับอิทธิพลนั้น โดยมีคุณสมบัติตำแหน่งที่สำคัญและทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เดโช สนวนานนท์ (2518: 186-187) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำออกเป็นหลายประเด็นด้วยกันและแต่ละประเด็นก็เน้นหนักไปในแต่ละด้านแต่ละแนวคิด ดังนี้

1. ผู้นำในรูปแบบของคนที่อยู่ใต้อำนาจขององค์กรแห่งหนึ่ง เช่น นายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าทีมฟุตบอล ผู้บริหารธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ย่อมมีภาวะผู้นำอยู่ในตัวของแต่ละคนโดยมีศักยภาพของการปกครองในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆไปข้างหน้า โดยตอบวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ

2. ผู้นำในรูปแบบของจุดรวมพิธีกรรมของสมาชิกหรือหมู่คณะ ผู้นำตามแนวคิดนี้อาจไม่ใช่ผู้มีอำนาจรับผิดชอบสูงสุดในองค์กรแต่เป็นบุคคลที่สมาชิกของหมู่คณะอยากจะทำตนให้เหมือนกับเขาผู้นั้น อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน นายกองกิจการบริหารสวนตำบล ที่มีจิตใจดีงาม สามารถเป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

3. ผู้นำในรูปแบบของผังสังคมมิติ ตามแนวคิดนี้ ผู้นำคือบุคคลที่ได้รับคะแนนนิยมสูงสุด เช่น นายกรัฐมนตรีที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน เป็นผู้ได้รับคัดเลือกมาโดยบริสุทธิ์ใจ ประชาชนให้ความเห็นชอบเมื่อผลออกมาเป็นเอกฉันท์

4. ผู้นำในรูปแบบของบุคคล ผู้มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น บุคคลในบุคคลหนึ่งในหมู่คณะที่มีความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการจัดวางแผน และดำเนินงานได้เรียบร้อย ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในหมู่คณะ ผู้นำได้ชื่อว่าเป็นผู้นำซึ่งอาจไม่ใช่หัวหน้างานเสมอไปอาจจะเป็นผู้ร่วมงานที่มีทักษะในด้านภาวะผู้นำ

5. ผู้นำในรูปแบบของผู้มีพฤติกรรมในการเป็นผู้นำ ผู้นำในลักษณะนี้จะเป็นใครก็ได้ไม่ว่าตกอยู่ในสถานการณ์ใดซึ่งได้แสดงพฤติกรรม การเป็นผู้นำออกมา ผู้นั้นควรได้เรียกว่าเป็นผู้นำที่แท้จริง และเป็นที่ยอมรับของคนรอบข้าง ซึ่งแนวคิดได้ถูกยอมรับและนำมาปรับใช้เป็นที่กว้างขวางมากที่สุด

จากการให้ความหมายข้างต้นสามารถสรุปสาระสำคัญของภาวะผู้นำได้ว่า ภาวะผู้นำหมายถึงผู้ที่มีความสามารถดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วง ไม่ว่าจะบุคคลที่มีอำนาจ มีอิทธิพล ทั้งโดยตำแหน่งหรือโดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือในกลุ่มและกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจะเห็นได้จากการแสดงออก ผลงาน และความเชื่อถือในการปฏิบัติงานร่วมกัน ด้วยการใช้อิทธิพลที่ไม่ใช่

กำลังในการจูงใจต่อบุคคลอื่นให้ร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความสมัครใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการกระทำนั้น ๆ

2) ประเภทของผู้นำ

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544) โดยหลักการแล้ว ผู้นำมีหน้าที่ต้องควบคุมบังคับบัญชาคนงานให้ปฏิบัติงานตามเป้าหมายและนโยบายขององค์กร การแบ่งประเภทของหัวหน้างานจึงถือลักษณะของการบังคับบัญชาเป็นสำคัญ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่คือ

1.ประเภทถือตัวเองเป็นใหญ่ ผู้นำประเภทนี้มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง และใช้อำนาจในการตัดสินใจของตัวเองให้ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจปฏิบัติตาม มักไม่ค่อยฟังเหตุผลหรือข้อเสนอแนะของคนอื่น ลักษณะการออกคำสั่งในลักษณะนี้อาจเป็นในรูปแบบของเจ้านายที่มีต่อลูกน้อง โดยมีคำสั่งในลักษณะที่เด็ดขาด ผู้ที่ทำผิดอาจได้รับการลงโทษ หรือไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่ออกคำสั่งแล้วให้ทั้งเหตุผลและสั่งสอนไปในตัวด้วย

2.ประเภทปล่อยตามเลย ผู้นำประเภทนี้จะยืนอยู่บนหลักของความถูกต้องเป็นหัวใจสำคัญและเปิดโอกาสให้ลูกน้องทำงานได้อย่างเต็มที่ โดยที่ตนเองที่เป็นผู้นำจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานน้อยที่สุด และจะไม่แสดงความคิดเห็นหรือไม่ตัดสินใจแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้นำประเภทนี้จะปล่อยลูกน้องให้ทำงานตามสบาย หากผู้นำเป็นคนที่ขาดความเชื่อมั่นเช่นนี้อาจเปิดโอกาสให้ลูกน้องคร่อมงานและได้รับการดูหมิ่นจากผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ง่าย แต่ถ้าเป็นหัวหน้างานที่มีศิลปะในการบังคับบัญชา โดยคอยกระตุ้นเตือนให้ลูกน้องมีความรับผิดชอบด้วยตัวเองมากขึ้นและคอยชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม ก็จะเป็นการสร้างคนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติงานต่อไป

3.ประเภทแบบประชานิยม ผู้นำประเภทนี้จะให้ลูกน้องได้มีโอกาสปรึกษาหารือและร่วมกันทำงาน หากมีปัญหาหรือข้อขัดแย้งก็จะใช้ความเห็นส่วนใหญ่ของหน่วยงานเป็นการชี้ขาด การลงมือปฏิบัติใดๆจะเปิดโอกาสให้คนงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เสนอแนะแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ แต่เมื่อได้ข้อสรุปแล้วก็จะยึดถือเป็นแนวทางให้ทุกคนปฏิบัติตาม โดยเน้นหลักการให้ความเชื่อถือและยกย่องซึ่งกันและกัน

Likert และ คณะ (อ้างใน สงวน ช้างฉัตร, 2541) ได้แบ่งประเภทของผู้นำ ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้นำแบบมุ่งงาน เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการทำงานของคนงานและวิธีการนำมาเพื่อความสำเร็จ ด้วยการกวาดขันมาตรฐานการทำงาน การบริหารและการจัดการด้วยความระมัดระวังอย่างใกล้ชิด รวมถึง การใช้สิ่งจูงใจต่างๆ เพื่อกระตุ้นการผลิตและการกำหนดขั้นตอนของผลผลิตด้วยการใช้เทคนิคต่างๆ

2. ผู้นำแบบมุ่งคน เป็นลักษณะของผู้นำที่ให้ความสำคัญกับความต้องการส่วนบุคคลของผู้ร่วมงาน และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล เพื่อช่วยให้เกิดการสร้างการตัดสินใจที่ดีกว่าเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานสามารถตั้งจุดหมายของการทำงานได้ชัดเจน และ ทำให้ผู้ร่วมงานมีอิสระในการทำงานมากขึ้น

ขณะที่การศึกษาของ Blake and Mouton (อ้างใน สมยศ นาวิการ, 2543) ได้วิเคราะห์ลักษณะผู้นำโดยใช้ตารางความสัมพันธ์แบบสองมิติ ได้แก่ มิติด้านการมุ่งงาน และ มิติด้านการมุ่งคน และสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 รูปแบบดังนี้

1. ผู้นำแบบไม่เอาไหน (impoverished) เป็นผู้นำที่มุ่งคนและมุ่งงานต่ำ บริหารงานเฉื่อยชา ไม่มีจุดหมาย และไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานได้มากนัก
2. ผู้นำแบบสโมสร (country club) เป็นผู้นำที่มุ่งคนสูงแต่มุ่งงานต่ำ เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน แต่ไม่ค่อยมีความสนใจในเป้าหมายการทำงาน
3. ผู้นำเผด็จการ (authoritarian) เป็นผู้นำที่มุ่งงานสูงแต่มุ่งคนต่ำ ไม่ให้ความสำคัญส่วนบุคคล เน้นไปที่การใช้อำนาจเพื่อกดดันให้การทำงานบรรลุเป้าหมายขององค์กร
4. ผู้นำเดินสายกลาง (middles of road) เป็นผู้นำที่มุ่งงานและมุ่งคนปานกลาง มุ่งสร้างความสมดุลความต้องการของผู้ร่วมงานและการบรรลุเป้าหมาย
5. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic) เป็นผู้นำที่มุ่งงานและมุ่งคนสูง สามารถสร้างการทำงานที่ผู้ร่วมงานมีอิสระ สามารถมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย มากกว่าการใช้อำนาจบังคับให้ทำตาม นำไปสู่การมีความผูกพันและความไว้วางใจขึ้น

จากการศึกษารูปแบบของผู้นำ พบว่า สามารถแบ่งประเภทของผู้นำ ออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้นำแบบประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับการปรึกษาหารือระหว่างสมาชิก เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหาและวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร หรือ ในสังคม ชุมชนของตนเอง และ ผู้นำแบบอำนาจนิยม ให้ความสำคัญกับการบังคับบัญชาหรือการสั่งการคำสั่งของตนเอง เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตาม

1.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2543) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นคือการได้เป็นส่วนหนึ่งในการคิดริเริ่ม การพิจารณาการตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในการดำเนินงาน อันมีผลกระทบต่อตัวของประชาชนเอง การที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งการทำให้คงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนมีความเป็นดีอยู่ดีนั้น ผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่า "มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และยอมรับว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง"

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนด โดยการมีส่วนร่วมในลักษณะ ดังนี้

1. ร่วมศึกษาค้นคว้าปัญหา สาเหตุและความต้องการที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. ร่วมคิด และสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัด หรือปรับปรุง ระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงานที่วางไว้
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและซ่อมบำรุงโครงการ

สำหรับ บุญเชิด สุขอภิรมย์ (2541, หน้า 22) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการที่บุคคล หรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ขั้นตอนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร หรือ ขั้นตอนการตัดสินใจ เพื่อทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

จากงานศึกษาสามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วม ได้ว่า เป็นลักษณะของกิจกรรมที่บุคคลมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา คิดวางแผน และตัดสินใจร่วมกัน โดยอาจอยู่ในรูปแบบการพูดคุยกันในระหว่างกลุ่มองค์กร สมาคม หรือ เป็นการมีส่วนร่วมจากกิจกรรมที่ทุกฝ่ายเล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

ยศวีร์ คงสวัสดิ์. (2548 : 29) กล่าวว่าขั้นตอนในการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจ เป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้น มุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดใหม่ให้ประชาชนปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิด ซึ่งแนวความคิดนี้มีกรอบพื้นฐานและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจและการตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริการและการประสานของความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ ทางด้านสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม

โกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา กล่าวคือ ถ้าหากยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็น ขั้นตอนที่จะช่วยให้ประชาชนรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมลงทุนด้วยทรัพย์สิน หรือการลงทุนด้วยแรงงานและการทำงานช่วยเหลือต่างๆ จะทำให้ประชาชนสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีและเป็นประโยชน์หรือไม่อย่างไร อาจจะเกิดความลำบากต่อการทำงานในอนาคตต่อไป

Cohen and Uphoff (อ้างถึงใน ชีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. 2543, หน้า 149 - 163) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ : โดนเริ่มจากการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การตัดสินใจดังกล่าวเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน : เป็นส่วนที่เริ่มต้นในการจัดหาคนเพื่อทำประโยชน์ให้แก่โครงการด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ : ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น จากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล : การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูล เพื่อหาปัญหา สาเหตุและหาแนวทางแก้ไข โดยการจัดทำเป็นแผนการดำเนินการ ดำเนินตามแผน และมีการติดตามประเมินผล เพื่อประโยชน์ของประชาชนเอง หรือสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมก็คือ การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2545) ได้มองเรื่อง ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้ให้ความสำคัญและเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการรับรู้ถึง นโยบายและการวางแผน ทราบถึงปัญหา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมประเมินผลและสุดท้ายคือร่วมรับประโยชน์ โดยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทั่วไป จะประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ร่วมรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ รับทราบถึงปัญหาของนโยบายและแผนงาน ฯลฯ เป็นขั้นตอน การมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม ประชาชนและชุมชนมีสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การรับรู้ รับทราบเป็น กระบวนการหรือขั้นตอนที่สำคัญต่อการเริ่มต้นของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชน ได้รับต้องชี้แจง โดยละเอียด ทั้งข้อดีและข้อเสียของโครงการนโยบายหรือแผนงานนั้น

2. ร่วมคิด ได้แก่ ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมในการ แสดงออกด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดระบบ การประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถ เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา

3. ร่วมทำ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เป็นการดำเนินการตามโครงการและ แผนงาน และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการ และผลงานที่ปรากฏคือ

3.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่ การมี ส่วนร่วมในการสละแรงกาย การสละเงิน ร่วมลงทุน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่ง ทรัพยากรเหล่านี้จะให้ด้วยความเต็มใจ

3.2 การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ (Programmer Enlistment Activities) หากเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติงานในโครงการ การมีส่วนร่วมจะต่างไปจากการให้ ความร่วมมือ เพราะการบังคับนั้น ผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่สิ่งสำคัญ แต่ถ้าเป็นการร่วม ด้วยความเต็มใจจะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากเกิดการมีส่วนร่วม

3.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญ เพราะหากการติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลขาด การมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ดำเนินการโดยบุคคลภายนอกประชาชนย่อมไม่ทราบถึงผลงาน ของตนว่าดีหรือไม่ มีประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาจประสบความสำเร็จได้ ยาก

4. ร่วมรับผลประโยชน์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ในโครงการ หรือ กิจกรรมแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมการเพิ่มผลผลิต รายได้ ทรัพย์สิน เป็นต้น

4.2 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน

4.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) ความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense Of Efficacy) เป็นต้น

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รายงานการวิจัยเรื่อง "การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก" ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของ วิสาหกิจชุมชนพัฒนาและศึกษาแนวโน้มของความต่อเนื่องในอนาคตของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ซึ่งจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวมีวรรณกรรมและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

งานวิจัยเรื่อง "การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความเข้มแข็ง กรณีดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพารา" โดยสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้นำเสนอถึง การพัฒนาของวิสาหกิจที่เกิดขึ้นในชุมชนการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ที่มีการบริหารงาน รวมถึงการจัดการองค์การอย่างชัดเจน มีการแบ่งงานกันทำในความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย อาทิ ฝ่ายการผลิต ฝ่ายการตลาด เป็นต้น รวมถึงในรายงานยังมีการแบ่งระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน โดยการพิจารณาออกเป็น 7 มิติ คือ การบริหารตลาด การบริหารสมาชิก วิสาหกิจชุมชน ทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและการบริการ การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร เหล่านี้เป็นตัวชี้วัดที่สามารถทำให้วิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพาราสามารถดำรงอยู่ได้ในระดับดี รวมถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มที่มีทัศนคติเดียวกันในการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบรรลุเป้าหมายหรือแผนที่วางไว้ได้ (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551)

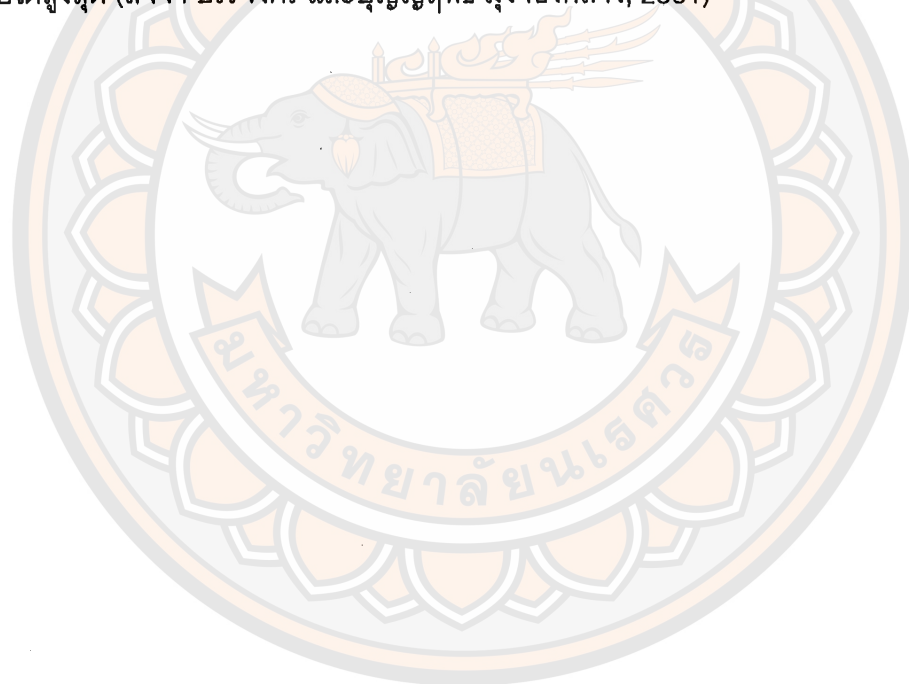
รายงานวิจัยเรื่อง "การประเมินผลการดำเนินงานด้านวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง ตำบลหนองพะยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร" ได้นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจให้มีความมั่นคง ซึ่งมีการแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ด้านคือ ด้านบริบทและสภาพแวดล้อมทั่วไป ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการด้านผลการดำเนินการ และด้านผลกระทบ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนาของวิสาหกิจกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดงมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเรียนรู้จากคนในชุมชน และนอกชุมชน รวมถึงการให้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐทำให้วิสาหกิจของชุมชนประสบผลสำเร็จ อีกทั้งในรายงานของการการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าผลการทำดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน สามารถทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน รวมถึงมีรายได้เพิ่มขึ้นจากทอผ้าเพื่อออกจำหน่ายยังตลาดที่มีความต้องการ (สุรวี วงศ์ไผ่ และ คณะ, 2546)

รายงานการวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ และสังคม : กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก" กล่าวถึงแนวทางการศึกษาโดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำกลุ่ม และกลุ่มผู้รู้เป็นตัวขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน โดยงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นการใช้หลักบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเข้ามาศึกษา โดยที่จะแบ่งลักษณะที่สำคัญออกได้ 3 ประเภทคือ ชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการ การขาดกระบวนการเรียนรู้ และขาดความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน เหล่านี้จะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนจะดำเนินการต่อไปในวันข้างหน้าได้อย่างไร เพราะในงานชิ้นนี้ยังมีข้อค้นพบที่ว่า บทบาทของผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการและดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้งการกำหนดทิศทางของกลุ่ม และความอยู่รอดของกลุ่ม (ปวีณา มณีวัลย์ และคณะ, 2548)

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรื่อง "การดำเนินการวิสาหกิจชุมชนในการพึ่งตนเอง : กรณีศิลปกรรมชุมชน ตำบลบางขนาก อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา" โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาไปที่กระบวนการจัดการองค์ความรู้ของกลุ่มศิลปกรรมชุมชน ตำบลบางขนากที่เกิดจากองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้จากภายนอกผ่านกระบวนการทดลองศึกษาและปฏิบัติจริงในที่นี่ประกอบด้วย 1.บริบทและสภาพแวดล้อม 2.การจัดการองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมในกระบวนการวิสาหกิจชุมชน 3.การบริหารจัดการ 4.การจัดการด้านการตลาด 5.ด้านการจัดการผลประโยชน์ของสมาชิก 6.เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิสาหกิจของชุมชนและ 7.บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเล่มนี้ชี้ให้เห็นถึงผลการศึกษาพบว่า กลุ่มศิลปะกรรมฯ สามารถผสมผสานองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้สมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสมผ่านผู้แสดงบทบาท

ทางสังคมที่เป็นของชุมชนเอง ถือได้ว่าเป็นกระบวนการวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง (สมรศ หรุจันทร, 2549)

รายงานการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง" โดย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ศึกษาการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนำรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนโดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่เน้นความพอเพียงไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค รวมไปถึงการแลกเปลี่ยน โดยอาศัยความรู้ที่มีอยู่ของชุมชน โดยรู้จักพอ และไม่เบียดเบียนตนเอง โดยเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคของครัวเรือนเป็นสิ่งสำคัญ โดยการที่ทั้งสองชุมชนมีการปลูกข้าวเพื่อบริโภคโดยนำเอาความรู้ภูมิปัญญามาสร้างให้เกิดรายได้สูงสุด (สัจจา บรรจงศิริ และบุญญฤทธิ มุ่งจงกลาง, 2551)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาจากเอกสาร (Document Research) และแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ซึ่งผู้วิจัยมีระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

- 3.1 การดำเนินการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

3.1 การดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document)

เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) จากหนังสือภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับ วิสาหกิจชุมชน การพัฒนาชุมชน ในบริบทต่างๆ ซึ่งมีนักวิชาการ คนสำคัญและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้นิยามและให้ความหมาย ลักษณะสำคัญ รูปแบบ และความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งเอกสารที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

- เอกสารประเภทหนังสือ บทความ การวิจัย และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น
- ข่าวสาร รวมทั้งแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งถูกเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

2.การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวม ข้อมูลจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยตรงจาก

- ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ซึ่งการสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ รวมทั้งใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และใช้คำถามปลายเปิดในการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากประเด็นที่ศึกษาเป็น

ประเด็นที่มีความหลากหลาย ทั้งในเรื่องทัศนคติ ความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และแนวทางในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก อีกทั้งทราบถึงสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขระหว่างในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจนี้ด้วย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดจำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

1.กลุ่มผู้นำและที่ปรึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) รวมจำนวนทั้งหมด 2 ท่าน เป็นผู้ที่ มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการวางแผน การรวมกลุ่มวิสาหกิจ และกลยุทธ์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

2.กลุ่มสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 3 ท่าน ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวังส้มซ่า โดยแบ่งเกณฑ์คือ ผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าระยะเวลา 3 ปีจำนวน 2 ท่าน และ 2 ปีจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีทั้งสมาชิกที่เป็นหัวหน้า ที่ปรึกษา และ สมาชิกกลุ่ม อยู่ในกลุ่มการสัมภาษณ์วิจัยนี้

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยจากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม และเพื่อให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบไปด้วย 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล อายุ เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก และรายได้ต่อเดือนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบไปด้วย การเป็นสมาชิกของกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ลักษณะภาวะผู้นำ และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้

ตอนที่ 4 ปัญหาและ อุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาหลายวิธีด้วยกัน คือ การรวบรวมและค้นคว้าข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการเปิดเทปที่บันทึกจากการสัมภาษณ์และถอดคำพูดที่ได้จากเทป แล้วนำมาตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องที่เชื่อถือได้และนำมาอ้างอิงอีกครั้ง โดยเปรียบเทียบจากการอ่านการถอดเทปแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบเป็นหมวดหมู่ นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาสรุปหาใจความสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

- 1.การบันทึกเทปข้อมูล คือ การบันทึกเสียงของกลุ่มตัวอย่างในขณะที่ผู้วิจัยกำลังทำการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก
- 2.การถอดเทปข้อมูล เป็นการถอดคำตอบที่กลุ่มตัวอย่างได้ตอบออกมาเป็นตัวหนังสือ
- 3.แยกแยะข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเชิงบรรยายที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 4.การแยกประเด็นของข้อมูล เป็นการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล โดยการนำเอาข้อมูลที่มีความคิดเห็นใกล้เคียงหรือ คล้ายคลึงกันมาจัดไว้ในกลุ่มเดียวกัน
- 5.สร้างหรือพัฒนาแนวเรื่อง เมื่อได้ข้อมูลที่จัดประเภทและหมวดหมู่แล้ว จึงนำมาวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาเป็นแนวเรื่องต่อไป

3.5 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การตรวจสอบว่า แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น สามารถวัดได้ตรงตามความต้องการและครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาหรือไม่ ดำเนินการโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ขอคำแนะนำและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นที่ควรเพิ่มเติมแก้ไข จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดสอบต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า โดยวิธีการเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยผ่านการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มทั้งหมดจำนวน 5 ท่าน สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์กรณีศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง "การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก" ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า โดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพและให้ความสำคัญกับปัจจัยในด้านลักษณะของผู้นำกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลต่อการส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ผ่านการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2 ท่าน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 5 ท่านใน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ประเด็นที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ประเด็นที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

ประเด็นที่ 4 ปัญหาและ อุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

การศึกษา เรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2 ท่าน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจจำนวน 3 ท่าน รวมทั้งสิ้น 5 ท่าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 1 ตารางข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

สมาชิก	ตำแหน่ง	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้ต่อเดือน (บาท)
คนที่ 1	ที่ปรึกษากลุ่ม	60	ปริญญาตรี	ข้าราชการ บ้านนาญ	25,000
คนที่ 2	สมาชิก	58	ปริญญาตรี	ค้าขาย	20,000
คนที่ 3	สมาชิก	57	ม.ปลาย	พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	6,800
คนที่ 4	สมาชิก (ฝ่ายผลิต)	53	ม.ต้น	พนักงานประจำ วิสาหกิจชุมชนฯ	17,000
คนที่ 5	ผู้นำกลุ่ม	42	ปริญญาตรี	พนักงาน บริษัทเอกชน	15,000

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีงานประจำทำอยู่แล้วยกเว้น อาชีพข้าราชการบ้านนาญ ซึ่งอาจทำให้สมาชิกไม่มีเวลาในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเท่าที่ควรมีรายได้ประจำต่อเดือนอยู่ระหว่าง 6,800 – 25,000 บาท จากการสอบถามถึงการดำเนินงานที่มีความหลากหลายของกลุ่ม และความหลากหลายของ ช่วงอายุนั้นทางกลุ่มประสบปัญหาเรื่องของการมีความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือไม่ ซึ่งผลตอบกลับที่ได้ทำให้ทราบว่า ปัญหาของการมีความคิดที่เห็นต่างนั้นเป็นเรื่องปกติของคนหมู่มาก แต่ทางกลุ่มจะมีวิธีดำเนินการโดยวิธีการเรียกประชุมย่อยเพื่อให้ทุกคนยอมรับ และรับฟังความคิดเห็นของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้ การประนีประนอมในการแก้ไขปัญหา แต่สุดท้ายผลสรุปของกลุ่มจะต้องดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ หรือพันธกิจที่ตั้งไว้ เพื่อผลประโยชน์ที่จะตกแก่สมาชิกภายในกลุ่ม และเป็นการเดินหน้าของวิสาหกิจ ให้มีความมั่นคงต่อไปในอนาคต

สำนักหอสมุด

ตาราง 2 ตารางแสดงรายละเอียดการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

i. 6890891

๑๘ ธ.ค. ๒๕๕๘
๒๕
๑๕
๗๗
๗๕
๒๕๖๓
๒๕๖๔

รายได้จากการเข้าร่วมกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน (บาท) โดยประมาณ	จำนวนหุ้นที่ถือ (หุ้น)	ระยะเวลาการเป็นสมาชิก (ปี)
7,000	7	3
7,000	7	3
7,000	7	2
7,000	7	2
7,000	7	2

จากตาราง 2 พบว่า สมาชิกทุกคนจะได้รับหุ้นคนละ 7 หุ้นเท่านั้น มีมูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท และจะคืนปันผลให้แก่สมาชิกในอัตรา 10% ของกำไรทั้งหมด ไม่ว่าจะผู้เข้าร่วมกลุ่มนั้นจะดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำกลุ่ม ที่ปรึกษา หรือ สมาชิกก็ตาม นับตั้งแต่ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าร่วมในวิสาหกิจชุมชน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่แตกต่างกันคือระยะเวลาการเป็นสมาชิก ซึ่งจากการสัมภาษณ์ พบว่า สมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิก 3 ปี จำนวน 2 ท่าน และ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 2 ปี จำนวน 3 ท่าน

ประเด็นที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้วิเคราะห์ถึงการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในแง่ของปัจจัยด้านลักษณะของผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมสมาชิกของกลุ่ม และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ ของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งแบ่งปัจจัยออกเป็น 3 ปัจจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ
- 2.2 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมสมาชิกของกลุ่ม
- 2.3 ปัจจัยด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้

ซึ่งได้จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 5 ท่าน สามารถวิเคราะห์ผลการศึกษได้ ดังนี้

ตาราง 3 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์
ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง
จังหวัดพิษณุโลก

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
1. ท่านคิดว่าในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถช่วยให้ท่านมีทักษะในการสร้างเสริมอาชีพ	<p>1.1 ทำให้มีทักษะในการผลิตเสริมความงามในการดูแลสุขภาพตนเองจากสมุนไพรภายในชุมชน</p> <p>1.2 มีทักษะพื้นฐานในการทำสปา สามารถนำไปต่อยอดในการเปิดธุรกิจส่วนตัวได้ในอนาคต</p> <p>1.3 เรียนรู้กลยุทธ์ทางการตลาดในการทำธุรกิจ ถึงแม้ว่าเป็นธุรกิจชุมชน แต่สามารถประยุกต์ใช้ทักษะทางการตลาดเพื่อพัฒนารายได้ของวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.4 ชุมชนยังไม่เข้าใจถึงระบบวิสาหกิจจึงมีส่วนร่วมกิจกรรมน้อย บุคลากรในกลุ่มมีจำนวนน้อย สมาชิกบางท่านก็มีงานประจำทำ</p> <p>1.5 สิ่งที่ได้จากวิสาหกิจชุมชนได้มากกว่าคำว่าชุมชน เพราะจากการเรียนรู้วิธีทำธุรกิจที่สามารถนำของที่อยู่รอบตัวเราสามารถทำให้เกิดรายได้</p>
2. ในการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ ท่านคิดว่าการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถก่อให้เกิดอาชีพ สร้างรายได้และสร้างคุณภาพให้ดีขึ้นหรือไม่อย่างไร	<p>2.1 เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าหากมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ ก็จะเป็นการต่อยอดเรื่อยๆ</p> <p>2.2 สร้างอาชีพที่มีมูลค่าสูงกว่าการพัฒนาด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านธรรมดาอยู่แล้ว เพราะถือเป็นการทำให้สินค้าได้มาตรฐาน</p> <p>2.3 มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เมื่อพบว่าต้นทุนในการผลิตสูง แต่ก็ต้องคุ้มกับคุณภาพที่ได้</p>

จากตาราง 3 พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถช่วยให้ท่านมีทักษะในการสร้างเสริมอาชีพ พบว่า สมาชิกทุกคนมีทักษะที่ได้รับจากการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันตามความถนัด และสามารถเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหรือธุรกิจส่วนตัวได้ในอนาคต แต่ข้อด้อยในการดำเนินงานคือชุมชนยังไม่ค่อยเข้าใจในระบบวิสาหกิจจึงมีส่วนร่วมกิจกรรมน้อย บุคลากรในกลุ่มมีจำนวนน้อย บางคนก็มีงานประจำ ทำให้มีคนดำเนินงานกลุ่มน้อยมาก

สำหรับการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นสำหรับการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถก่อให้เกิดอาชีพ สร้างรายได้และสร้างคุณภาพให้ดีขึ้นหรือไม่อย่างไร พบว่า สมาชิกคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิมมาผนวกกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ ทำให้สินค้ามีมาตรฐาน ผู้ซื้อมีความมั่นใจและสามารถขายในตลาดที่กว้างขึ้นได้ในอนาคต

2.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ

ตาราง 4 แสดงถึงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการให้อิสระในการคิดและการมีส่วนร่วมแก่สมาชิก

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
1.การให้อิสระในการคิดและการมีส่วนร่วมแก่สมาชิก	<p>1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ดำเนินการสรรหาคัดเลือกสมาชิกของกลุ่มเพิ่มอยู่ตลอดเวลาเพื่อความหลากหลายของสมาชิก ในแต่ละช่วงอายุวัย และคัดเลือกตามความเหมาะสมทางวัยวุฒิด้วย</p> <p>1.2 แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจในหลายรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามช่วงอายุและประสบการณ์ที่สะสมมา จึงก่อให้เกิดความแตกต่างทางความคิด เพื่อการพัฒนากลุ่มและสินค้า</p>

	<p>1.3 เปิดใจรับฟังคนรุ่นใหม่ เพราะคนรุ่นใหม่รู้จักการบริหารจัดการ และวัยรุ่นจะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะเข้าถึงเรื่องการใช้ครีมบำรุงผิว นำองค์ความรู้ใหม่ๆที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ หรือจากโลกออนไลน์มาปรับใช้กับวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.4. การผสมระหว่างประสบการณ์ของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่มันก็เหมือนการคานอำนาจทางความคิด และก็จะได้แนวทางที่ดีกว่าเดิม</p> <p>1.5. รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เปิดใจให้กว้าง พยายามเข้าใจในความแตกต่างนั้น</p>
--	---

จากตาราง 4 พบว่า ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นของผู้นำวิสาหกิจชุมชน เพื่อขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนบรรลุพันธกิจที่ตั้งไว้ในการทำงานของกลุ่มต้องมีเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างมาทางวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าได้ดำเนินการคัดเลือก สรรหาสมาชิกของกลุ่มเพิ่มอยู่ตลอดเวลาเพื่อความหลากหลายของสมาชิกในแต่ละช่วงอายุวัย ความแตกต่างของแต่ละช่วงอายุและวุฒิภาวะที่แตกต่างกันนี้เองที่จะทำให้เกิด แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจในหลายรูปแบบ เพราะในวัยของแต่ละคนจะมีกระบวนการคิดที่แตกต่างกัน เช่น ในวัยของผู้สูงอายุมีความรู้จากอดีตว่าสมุนไพรตัวใดบ้างที่สามารถนำมารักษาอะไรได้ วัยกลางคนจะมีทักษะความรู้ ความสามารถเรื่องกระบวนการผลิต การตลาด การดำเนินนโยบาย รวมทั้ง การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน และวัยรุ่นจะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะเข้าถึงเรื่องการใช้ครีมบำรุงผิว นำองค์ความรู้ใหม่ๆที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ หรือจากโลกออนไลน์มาปรับใช้กับวิสาหกิจชุมชน รวมถึง ผลตอบรับที่ดีจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าและมีการประชาสัมพันธ์ต่อไปเพื่อสร้างกลุ่มเป้าหมาย หารายได้แก่สมาชิก บทบาทภาวะผู้นำของกลุ่มจึงเป็นเป็นการเปิดกว้าง เรื่องความคิด สติปัญญาบนความรู้ความสามารถของแต่ละคน มีเป็นการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของแต่ละบุคคล

ตาราง 5 แสดงถึงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิก

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
2. การรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิก	<p>2.1 สัมซาเป็นพืชผลในพื้นที่ ซึ่งมีจำนวนมากในชุมชน จึงมีพยายามนำผลสัมซามาแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิว ในรูปแบบของครีมทาผิวหลายรูปแบบ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน</p> <p>2.2 มีการเริ่มคิดค้น เริ่มผลิต และเริ่มหาแนวทางพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนให้สามารถเติบโตในตลาดที่มีการแข่งขันกันมาก ว่าจะทำอย่างไรให้ดึงดูดผู้บริโภค เพราะในตลาดของครีมบำรุงผิวหลายยี่ห้อที่โฆษณาสรรพคุณมีมากมาย</p> <p>2.3 ต้องหาแนวทางใหม่ๆ ที่จะนำผลผลิตที่ได้ออกสู่กลุ่มผู้บริโภคอย่างตรงจุดที่วางไว้ การนำเอาสมุนไพรในพื้นที่มาทำเป็นส่วนผสมที่ใช้รักษากันในครอบครัว เหมือนในอดีต เพื่อปรับปรุงให้ทันสมัยได้มาตรฐาน</p> <p>2.4 ผู้นำมีความสำคัญ ถ้าผู้นำรักษาภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ก็จะนำภูมิปัญญานั้นมา สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ก็จะเป็นประโยชน์ร่วมกัน</p> <p>2.5 เรามีรายได้เพราะการผลิตได้ใช้ความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มเรา</p>

จากตาราง 5 ภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิก พบว่า ผู้นำสังเกตเห็นสภาวะการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่บ้านวังส้มซ่า มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยส่วนใหญ่ มีพืชพันธุ์ สมุนไพรหลากหลายชนิด โดยชี้ให้เห็นเด่นชัดก็คือ ต้นส้มซ่า ซึ่งวิสาหกิจชุมชนพยายามพลิกฟื้น และอนุรักษ์ให้คงอยู่กับหมู่บ้านวังส้มซ่าสืบต่อไปด้วยการนำส้มซ่าแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิว ในรูปแบบของครีมทาผิวหลายรูปแบบ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า ภาวะผู้นำของกลุ่มมีความมุ่งมั่นที่จะรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกด้วยการหาแนวทางพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนให้สามารถเติบโต

ได้อย่างมั่นคงในกระแสที่เศรษฐกิจส่วนใหญ่มีการแข่งขันกัน ในด้านการตลาดของครีมบำรุงผิวหลายยี่ห้อ สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้เกิดแรงผลักดันให้ผู้นำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอด ไม่เพียงแต่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่กลับ ต้องแสวงหาแนวทางใหม่ๆที่จะนำผลผลิตที่ได้ออกสู่กลุ่มผู้บริโภคอย่างตรงจุดที่วางไว้ ซึ่งการนำเอาสมุนไพรในพื้นที่มาทำเป็นส่วนผสมที่ใช้รักษากันในครอบครัวเหมือนในอดีต ส่งผลให้ในปัจจุบันมีการรวมกลุ่มกันคิดค้นหาพืชสมุนไพรที่สามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิวกาย ด้วยการนำส้มซ่ามาเป็นสมุนไพรหลักในการผลิต ก่อให้เกิดเป็นภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย จึงได้มีการนำเอาภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาเป็นตัวสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อีกทั้งผู้นำจะเป็นตัวประสานความเชื่อมั่น ความไว้วางใจในการสร้างเครือข่ายที่เป็นมิตรต่อกัน เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี มีความห่วงใยในทรัพยากร ร่วมกันอนุรักษ์ให้สมุนไพรที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของ บ้านวังส้มซ่าดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปในอนาคต

ตาราง 6 แสดงถึงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อสร้างความสำเร็จต่อกลุ่ม

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
3. มีวิสัยทัศน์เพื่อสร้างความสำเร็จต่อกลุ่ม	<p>3.1 ผู้นำต้องการที่จะพัฒนาส้มซ่าให้เป็นพืชสมุนไพรประจำท้องถิ่น ด้วยการใช้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาเป็นตัวชี้วัดว่า ควรอนุรักษ์ส้มซ่าไว้</p> <p>3.2 การทำผลิตภัณฑ์จากส้มซ่ามีข้อดีตรงที่เป็นพืชท้องถิ่น แต่เมื่อเริ่มหายไป จึงถูกทดแทนด้วยการสร้างรายได้ด้วยการปลูกพืชชนิดอื่นที่สามารถสร้างงานสร้างรายได้มากกว่าส้มซ่า คนในท้องถิ่นจึงไม่นิยมปลูกส้มซ่าไว้ ก็ถือเป็นการมองการณ์ไกล</p> <p>3.3 ผู้นำพยายามที่จะแสดงสรรพคุณของส้มซ่าให้สมาชิกในชุมชนเห็นว่ามีความประโยชน์และจะสามารถสร้างรายได้ให้คนในชุมชน ที่สำคัญคือการลงมือทำอย่างจริงจัง</p> <p>3.4 ผู้นำเป็นผู้แสดงให้เห็นทางในการพัฒนาชุมชนให้มีรายได้จากพืชผลในท้องถิ่น จนสำเร็จถึงทุกวันนี้</p>

	<p>3.5 สัมชานเป็นพืชผลที่มีจำนวนมากในชุมชน ซึ่งแต่ก่อนนั้นไม่ได้มีการนำสัมชามาแปรรูปเพื่อให้ออกประโยชน์ แต่ปัจจุบันเริ่มเห็นคุณค่า ต้องขอขอบคุณผู้นำที่ทำให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนได้เป็นอย่างดี</p>
--	--

จากตาราง 6 แสดงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีวิสัยทัศน์เพื่อสร้างความสำเร็จต่อกลุ่ม พบว่า บทบาทของผู้นำในการนำพาวิสาหกิจของชุมชนที่เกิดขึ้นจริง จากการสัมภาษณ์ผู้นำนั้น ยังคงเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาสัมชานให้เป็นพืชสมุนไพรประจำท้องถิ่น ด้วยการใส่ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาเป็นตัวชี้วัดว่า ต่อไปถ้าไม่มีการอนุรักษ์พันธุ์สัมชานไว้ ในวันข้างหน้าพันธุ์สัมชานจะสูญพันธุ์จากบ้านวังสัมชานอย่างแน่นอน เนื่องด้วยการพัฒนาของสังคมเศรษฐกิจ มีการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยการปลูกพืชชนิดอื่นที่สามารถสร้างงาน สร้างรายได้มากกว่าสัมชาน คนในท้องถิ่นจึงไม่นิยมปลูกสัมชานไว้ ทำให้ในปัจจุบันผู้นำของกลุ่มจึงต้องมีการให้ความรู้ถึงสรรพคุณของสัมชาน และมีการรณรงค์ให้อุรักษ์ พันธุ์สัมชานไว้และเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น และร่วมกันแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิวกายประจำหมู่บ้านได้ และผลิตภัณฑ์เหล่านี้เองจะเป็นตัวชี้ให้เห็นว่า การรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังสัมชานโดยมีผู้นำที่ดีและมีสมาชิกที่สามารถทำงานร่วมกันได้ จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้วิสาหกิจสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้จริง

ตาราง 7 แสดงถึงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านความมุ่งมั่นในการพัฒนาสมาชิก

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
4. มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสมาชิก	<p>4.1 มีการอบรม สาธิตให้กับสมาชิกใหม่รุ่นต่อรุ่น</p> <p>4.2 มีการจัดกิจกรรมออกนอกสถานที่เพื่อศึกษาดูงานกับกลุ่มสมาชิกและกลุ่มวิสาหกิจอื่นในหรือระหว่างเครือข่ายด้วยกัน</p> <p>4.3 ผู้นำถ่ายทอดประสบการณ์ใหม่ๆเพื่อเล่าสู่กันฟัง ประชุมกันว่าถ้าทำแล้วดีอย่างไร แบบไหนดีหรือไม่ดี ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเท่าเทียมกัน</p>

	<p>4.4 เราพยายามหามาตรฐานการผลิต หาดตลาดให้เป็นที่ยอมรับเพื่อสร้างความมั่นคงในเรื่องของรายได้ให้สมาชิกด้วย</p> <p>4.5 ปัจจุบันมีการตั้งเป้าหมายขยายตลาดไปยังต่างประเทศ ประเทศที่ชอบสมุนไพรไทยก็มีมากมาย อย่างเช่น จีน ซึ่งเราได้ทำสัญญากับจีนเพื่อการส่งออกผลิตภัณฑ์ รายได้ของสมาชิกก็จะเพิ่มขึ้น</p>
--	---

จากตาราง 7 แสดงถึงภาวะผู้นำของสมาชิกกลุ่มและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านความมุ่งมั่นในการพัฒนาสมาชิก พบว่า นอกจากวิสัยทัศน์ของผู้นำกลุ่มที่ไม่เพียงแต่แสวงหาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากอดีตสู่ปัจจุบัน แต่ยังคงมุ่งมั่นในการพัฒนาสมาชิกให้มีเพิ่มอยู่ตลอด พร้อมกับออกนอกสถานที่เพื่อศึกษาดูงานร่วมกับกลุ่มสมาชิกและกลุ่มวิสาหกิจอื่นในหรือระหว่างเครือข่ายด้วยกัน ซึ่งเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกในกลุ่มให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย เกิดองค์ความรู้ใหม่และนำองค์ความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับ เป็นมาตรฐานมากกว่าที่เป็นมา และมีกาตั้งเป้าหมายเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์บ้านวังส้มซ่าส่งออกไปยังต่างประเทศ ซึ่งในขณะนี้ทางกลุ่มได้มีการทำสัญญากับประเทศจีน ในการนำเอาผลิตภัณฑ์บำรุงผิวกายไปจำหน่ายยังต่างประเทศอีกด้วย

2.2 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก

การศึกษาปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก เริ่มจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สำหรับผู้วิจัยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้ การรักษาสมาชิกเดิมให้คงอยู่ และการสรรหาสมาชิกใหม่เพิ่ม โดยจากการสอบถามข้อมูลในรายละเอียด พบว่า ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม มองไปในทิศทางเดียวกันคือ การเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสำหรับการรักษาสมาชิกเดิม ให้คงอยู่มองว่า ในการดำเนินงานเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของเครือญาติพี่น้อง เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ต้องเปิดใจซึ่งกันและกัน พูดกันตรงๆ ไม่อ้อมค้อม ไม่นินทาลับหลัง เป็นกันเอง จะได้แก้ไขปัญหาดตรงจุด ส่วนการสรรหาสมาชิกใหม่เพิ่ม สมาชิกของกลุ่มได้ให้สัมภาษณ์ว่า การเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นจะต้องสามารถช่วยเหลือกลุ่มได้ มีใจรักในการทำงาน และสามารถช่วยกันขับเคลื่อนกลุ่มให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากผลการศึกษาวิจัยในปัจจุบันด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นบทบาทของการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยมีขั้นตอนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ของ ยศวีร์ คงสวัสดิ์

(2548) คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ยศวีร์ คงสวัสดิ์, 2548) จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำนวน 5 ท่าน สามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกของกลุ่มได้ ดังนี้

ตาราง 8 แสดงถึงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	<p>1.1 มีส่วนแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่กลุ่มต้องการพิจารณา</p> <p>1.2 ได้แสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ประมาณเดือนละหนึ่งครั้ง</p> <p>1.3 รู้และทราบถึงการดำเนินการของกลุ่ม และมีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียง</p> <p>1.4 มาลงคะแนนเสียงในการประชุมของแต่ละครั้ง เพื่อตัดสินใจ สิ่งใดที่มีปัญหาจะได้ช่วยกันแก้ไข</p> <p>1.5 ส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น เรื่องการมีส่วนร่วมในการวางระเบียบข้อบังคับ มีส่วนร่วมประชุมกลุ่ม มีส่วนร่วมเสนอแผนการใช้จ่ายประจำปี หรือการร่วมเสนอการจัดสรรรายได้ต่อปี</p>

จากตาราง 8 แสดงถึงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ในการดำเนินงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสมาชิกทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น การมีส่วนร่วมในการวางระเบียบข้อบังคับ มีส่วนร่วมประชุมกลุ่ม มีส่วนร่วมเสนอแผนการใช้จ่ายประจำปี ร่วมเสนอการจัดสรรรายได้ต่อปี จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มถือได้ว่า สมาชิกมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจโดยที่สมาชิกทุกคนได้ลงความเห็นพร้อมเพียงกัน ในแต่ละเดือนจะมีการประชุมเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่จะพูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ความคืบหน้าของการดำเนินงาน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มรับรู้และทราบถึงการดำเนินงาน ทั้งนี้จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือหาทางออกของปัญหานั้นๆ ร่วมกันเพื่อให้ทางออกเป็นเอกฉันท์และไปในทิศทางที่ถูกต้อง

ตาราง 9 แสดงถึงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	2.1 รวมลงทุนซื้อหุ้นในกลุ่มเท่ากันทุกคน คนละ 7 หุ้น 2.2 นอกจากซื้อหุ้นแล้ว ได้ร่วมกันผลิตผลิตภัณฑ์ เพื่อ ผลิตลาด ประชาสัมพันธ์ 2.3 ปฏิบัติงานตามฝ่ายงานและหน้าที่ที่แบ่งไว้ 2.4 เราแบ่งงานกันทำตามความถนัดของแต่ละคน 2.5 ร่วมกันทำงานให้สำเร็จตามภาระงาน เมื่อเสร็จ งานของตนแล้ว ก็ช่วยงานฝ่ายอื่นทำ

จากตาราง 9 แสดงถึงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า ในการเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าจะต้องร่วมลงทุนกับกลุ่ม โดยลงทุนเท่าๆกัน และทุกท่านมีตำแหน่งหน้าที่โดยแบ่งตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ออกไปตามความสามารถ ถือได้ว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการทำผลิตภัณฑ์ มีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ และนำผลิตภัณฑ์ไปจัดจำหน่าย ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานก็ขึ้นอยู่กับ หน้าที่ ตำแหน่งงานตามศักยภาพ ความสามารถของแต่ละบุคคลในด้านงานเอกสารบางฝ่ายบางคน ก็ไม่สามารถดำเนินการแทนกันได้ ทั้งนี้ในการดำเนินงานจะต้องแบ่งฝ่ายงานของแต่ละคน แต่ละหน้าที่ให้ชัดเจน

ตาราง 10 แสดงถึงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.1 ได้รับเงินปันผล 10% ของกำไร โดยได้รับปันผลเท่าเทียมกัน จากยอดขายทั้งหมดหลังหักทุนแล้ว 3.2 สิ่งที่สมาชิกกลุ่มได้รับผลประโยชน์จริงๆ นอกจากค่าตอบแทน คือ ทักชะกับประสบการณ์ 3.3 สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องได้รับผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันแต่ก็ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วม

	<p>ในการทำงานมากน้อยแค่ไหนเพื่อไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน</p> <p>3.4 ผลประโยชน์นั้นได้เท่าเทียมกันทุกคน</p> <p>ส่วนเรื่องสวัสดิการอื่นๆ นำมาคุยกันในที่ประชุมเพื่อพิจารณาเป็นแต่ละกรณี</p>
--	---

จากตาราง 10 แสดงถึงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมรับหรือสนับสนุนการจัดหาทรัพยากร สมาชิกจะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ในทักษะการดำเนินงานของวิสาหกิจ และได้รับสวัสดิการที่วิสาหกิจมีข้อตกลง หรือมีพันธกิจร่วมกัน ทั้งนี้การที่สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องได้รับผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันแต่ก็ขึ้นอยู่กับการทำงานมากน้อยแค่ไหนเพื่อเป็นการไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน

ตาราง 11 แสดงถึงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	<p>4.1 ถือได้ว่าทุกคนในกลุ่มเป็นเจ้าของร่วมกัน ช่วยกันประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน</p> <p>4.2 ทุกคนได้ทำหน้าที่การควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานกิจกรรมทั้งหมดโดยการประเมินงานซึ่งกันและกัน</p> <p>4.3 มีการประเมินผลเป็นระยะ และนำผลประเมินมาหารือ หาแนวทางปรับปรุง แก้ไขกันต่อไป</p> <p>4.4 เปิดโอกาสให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสมาชิกเรียนรู้ ร่วมประเมินผลด้วย</p> <p>4.5 ประเมินผลทุกอย่าง ทั้งความสำเร็จของงานโครงการ ว่าบรรลุผลที่ตั้งไว้หรือไม่ มีปัญหาอะไร</p>

จากตาราง 11 แสดงถึงปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สมาชิกทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพชุมชนจะต้องได้รับการประเมินผลเพื่อเป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม ทั้งตัวสมาชิกเอง การมีส่วนร่วมในการประเมินบทบาทการทำงานของสมาชิกเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน การประเมินผลถือได้ว่าเป็นการวัดความสำเร็จของงาน จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มวิชาชีพชุมชน ในการดำเนินงานจะได้รับการประเมินผลโดยมุ่งเน้นเปิดโอกาสต่อสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินทุกขั้นตอน โดยขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของกิจกรรมหรือโครงการที่เกิดขึ้นภายในวิชาชีพชุมชน ประเมินกิจกรรมจะเกิดขึ้นเป็นระยะๆ ทั้งนี้ถือได้ว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสมาชิกเรียนรู้และเพิ่มประโยชน์เกี่ยวกับการนำผลประเมินมาปรับปรุงแก้ไข ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิชาชีพชุมชน

2.3 ปัจจัยด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้

ผลการศึกษาประเด็นในปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำของกลุ่มวิชาชีพชุมชนได้กล่าวไว้ว่า “ต้นส้มซ่าเป็นพืชประจำท้องถิ่นบ้านวังส้มซ่า ต้นส้มซ่าอาจถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านเล็งเห็นถึงความสำคัญนำมาสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการวิจัยทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นท้องถิ่น ให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ให้ออกมาอยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ทางด้านสุขภาพและความงาม อย่างมีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทำให้เกิดอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่มมีชีวิตที่ดีขึ้นกับชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังอนุรักษ์ ฟื้นฟูและส่งเสริมทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป”

การสัมภาษณ์ข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดรายได้ ในด้านทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก โดยการที่อาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดรายได้นั้น แบ่งออกตามประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 12 แสดงถึงปัจจัยด้านคัดเลือกทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการผลิต

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
1.คัดเลือกทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการผลิต	<p>1.1 สัมซาเป็นพืชท้องถิ่น มีจำนวนมาก แต่เมื่อนำมาแปรรูปแล้ว ก็ต้องขยายพันธุ์ เพื่อทดแทนให้คงอยู่</p> <p>1.2 ประชาชนในท้องถิ่นมีความเข้าใจในการเลือกว่าต้องนำมาประยุกต์แบบไหนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์</p> <p>1.3 ไข่ของที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ และอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลาน เป็นภูมิปัญญาต่อไป</p> <p>1.4 คัดเลือกแล้วก็ขยายพันธุ์ทดแทนจะได้ไม่ขาดแคลนสูญหาย</p>

จากตาราง 12 แสดงถึงปัจจัยด้านคัดเลือกทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการผลิต พบว่า ในการคัดเลือกทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อการผลิตผลิตภัณฑ์เสริมความงามและดูแลสุขภาพ เกิดจากในชุมชนมีพืชเศรษฐกิจจำนวนมาก มีคนในท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมาย บ้านวังส้มชานั้นอยู่ระหว่างการพัฒนา ขยายกิ่งพันธุ์ของส้มซ่า ให้เพิ่มจำนวนมากขึ้นจากแต่เดิม ทำให้ทางกลุ่มวิสาหกิจมีต้นทุน ในด้านการเลือกทรัพยากรคือส้มซ่าที่เสมือนเป็นต้นไม้ประจำท้องถิ่นนำมาเป็นปัจจัยหลักของการผลิตครีมบำรุงผิว เพื่อฟื้นคืนชีพให้เป็นที่รู้จักสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนและสามารถพัฒนาต่อยอด แบบค่อยเป็นค่อยไปโดยไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่

ตาราง 13 แสดงถึงปัจจัยด้านการบริหารการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
2.การบริหารการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น	<p>2.1 เมื่อก่อนตัดต้นส้มซ่าออกเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่มีรายได้มากกว่า จนมีการร่วมกลุ่มของชาวบ้าน ก่อเกิดเป็นวิสาหกิจชุมชน</p> <p>2.2 แต่ก่อนไม่ได้อนุรักษ์ต้นส้มซ่าไว้ พอตั้งวิสาหกิจชุมชนมีการให้ความรู้ถึงคุณประโยชน์ของต้นส้มซ่า และเริ่มให้ชาวบ้านขยายพันธุ์ต้นส้มซ่าอีกครั้ง</p>

	<p>2.3 กลุ่มนั้นจะเป็นผู้เพาะเมล็ด ชำกิ่ง และนำต้นกล้าที่ได้ไปแจกจ่ายแก่ชาวบ้านเพื่อปลูกทดแทนที่นำมาทำผลิตภัณฑ์</p> <p>2.4 ติดตามการเจริญเติบโตนับจำนวนต้นส้มซ่าที่อยู่รอดเท่าไร ในตอนนี้ยังถึงขั้นตอนทดลองการขยายพันธุ์ต้นส้มซ่าในอนาคตถ้าต้นส้มซ่าเติบโตที่สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำได้แล้วชาวบ้านจะนำต้นส้มซ่าที่ได้นำมาขายให้กับวิสาหกิจชุมชน</p> <p>2.5 ปลูกทดแทนที่ใช้ไป กลุ่มก็จะให้กล้าเราามาเพาะต่อแล้วก็ขายให้กลุ่ม ก็มีรายได้หมุนเวียนในชุมชนดี</p>
--	--

จากตาราง 13 แสดงถึงปัจจัยด้านการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นพบว่า จากการได้สัมภาษณ์ที่ผู้นำกลุ่มทำให้ทราบถึงเหตุและผลของการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นพบว่า แต่เดิมนั้นประชาชนในท้องถิ่นตัดต้นส้มซ่าออกเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่มีรายได้มากกว่าการปลูกต้นส้มซ่า จนมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านก่อเกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนมีการให้ความรู้ถึงคุณประโยชน์ของต้นส้มซ่าและเริ่มให้ชาวบ้านหันกลับมาปลูกและขยายพันธุ์ต้นส้มซ่าอีกครั้ง โดยทางกลุ่มนั้นจะเป็น ผู้เพาะเมล็ด ชำกิ่ง และนำต้นกล้าที่ได้ไปแจกจ่ายแก่ชาวบ้าน ซึ่งในขั้นตอนการแจกนั้นทางกลุ่ม จะมีการจดบันทึกไว้ว่า กลุ่มไหน บ้านใคร ได้รับกล้าพันธุ์ส้มซ่าไปคนละจำนวนกี่ต้น เหตุผลที่ต้องมีการจดบันทึกไว้เพื่อเป็นการตรวจสอบว่ากล้าพันธุ์ที่แจกไปปัจจุบันมีการติดตามผล การเจริญเติบโตมากน้อยเพียงใด และยังคงมีจำนวนต้นส้มซ่าอยู่รอดเท่าไร ในตอนนี้ยังถึงขั้นตอนทดลองการขยายพันธุ์ต้นส้มซ่า ในอนาคตถ้าต้นส้มซ่าเติบโตที่สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำได้แล้วชาวบ้านจะนำต้นส้มซ่าที่ได้นำมาขายให้กับวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและอนุรักษ์ต้นส้มซ่าให้คงอยู่คู่กับชาวบ้านส้มซ่าไปอีกนาน ดังนั้นกระบวนการดังกล่าวสำคัญอย่างยิ่งในคิดสรรวัตถุดิบเพื่อทำผลิตภัณฑ์ เพราะต้นส้มซ่าคือวัตถุดิบที่สำคัญในการเป็นส่วนผสมหลักของผลิตภัณฑ์บำรุงผิวที่ทางกลุ่มได้ดำเนินการผลิตขึ้น เพื่อเป็นการสร้างรายได้แก่สมาชิกกลุ่ม และต่อชุมชนต่อไป

ตาราง 14 แสดงถึงปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรอื่นเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรอื่นเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม	<p>3.1 ปัจจุบันมีว่านหางจระเข้ ชมิ้น ไพร นำมาทำเซรั่มบำรุงผิวหน้า รักษาสิว</p> <p>3.2 ตะไคร้ มะกรูด ไพรนำมาทำลูกประคบเพื่อใช้ในธุรกิจสปา หรือขายตามร้านนวดแผนไทยในปัจจุบันตามยอดสั่งซื้อ</p> <p>3.3 ยังมีสกริปข้าว สำหรับขัดตัวกับทำครีมทาผิว</p> <p>3.4 ข้าว นำมาทำกับวิธีทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า</p> <p>3.5 สมุนไพรพื้นบ้านทั่วไป อย่างเช่นว่านหางจระเข้ ชมิ้น ไพร ตะไคร้ มะกรูด ไพร เป็นวัตถุดิบในการทำผลิตภัณฑ์เสริมความงาม</p>

จากตาราง 14 แสดงถึงปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรอื่นเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม พบว่า จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลทางผู้วิจัยพบว่า นอกจากส้มซ่าที่เป็นวัตถุดิบที่สำคัญ ถือว่าเป็น วัตถุดิบหลักในการผลิตครีมบำรุงผิวในหลายๆตัว บ้านวังส้มซ่ายังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบ ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้แก่ ข้าว ถือได้ว่าข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทยที่ได้มีการสกัดเอาวิตามินในข้าวโดยผ่านนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนำมาทำสกริปขัดผิว ครีมทาผิว นอกจากนี้ยังมีว่านหางจระเข้ ชมิ้น ไพร มาทำเซรั่มบำรุงผิวหน้าและตะไคร้ มะกรูด ไพร นำมาทำลูกประคบเพื่อใช้ในธุรกิจสปา หรือจำหน่ายตามร้านนวดแผนไทยในปัจจุบัน

ตาราง 15 แสดงถึงปัจจัยด้านการเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาทรัพยากรท้องถิ่น

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
4.ด้านการเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาทรัพยากรท้องถิ่น	4.1 ปัญญาที่เกิดจากบรรพบุรุษในอดีตที่มีการสะสมสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่านำมาพัฒนาด้วยการนำเอาผลิตผล

	<p>พืชพันธุ์สมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่มาเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆของวิสาหกิจชุมชน</p> <p>4.2 สืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นต่อรุ่น ประกอบกับวัตถุดิบในพื้นที่มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด</p> <p>4.3 เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ การนำเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาวิจัย และทดลองร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาจนได้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดเป็นแบรนด์ของบ้านวังส้มซ่า ปลอดภัยต่อผู้ใช้</p> <p>4.4 ทางกลุ่มวิสาหกิจมีการออกนุเคราะห์เคลื่อนที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องคุณประโยชน์ของสมุนไพรบ้านวังส้มซ่าตามงานต่างๆที่ได้รับการเชิญให้ไปจัดแสดง</p> <p>4.5 เรานำผลิตภัณฑ์ของเราแจกจ่ายออกไปยังหน่วยงาน ได้รับเอาครีมบ้านวังส้มซ่าไปใช้ และจำหน่าย มีเสียงตอบกลับเป็นอย่างดี แต่ได้ติดต่อมาซื้อ มาขอเยี่ยมชมกลุ่มเรื่อยๆ</p>
--	--

จากตาราง 15 แสดงถึงปัจจัยด้านการเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาทรัพยากรท้องถิ่นพบว่า การเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาทรัพยากรท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ระหว่างการลงพื้นที่บ้านวังส้มซ่าทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ภูมิปัญญาที่เกิดจากบรรพบุรุษจากอดีตที่มีการสะสมสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันการพัฒนาของบ้านวังส้มซ่าด้วยการนำเอาผลิตผล พืชพันธุ์สมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่มาเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า มีการนำเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาวิจัย และทดลองร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาจนได้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดเป็นแบรนด์ของบ้านวังส้มซ่า ที่มีส่วนผสมจากสมุนไพรธรรมชาติ ปลอดภัยและมี ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจมีการออกนุเคราะห์เคลื่อนที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องคุณประโยชน์ของสมุนไพรบ้านวังส้มซ่าตามงานต่างๆที่ได้รับการเชิญให้ไปจัดแสดง จนในปัจจุบัน มีหลายหน่วยงานได้รับเอาครีมบ้านวังส้มซ่าไปใช้ และจำหน่ายจนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

ประเด็นที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้วิเคราะห์ถึงการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในแง่ของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมสมาชิกของกลุ่ม และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งเสริมรายได้ของสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยออกเป็น 3 ปัจจัยดังต่อไปนี้

5.2.1 ภาวะผู้นำ

5.2.2 การมีส่วนร่วมสมาชิกของกลุ่ม

5.2.3 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้

ผลการศึกษาจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 5 ท่าน สามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาได้ ดังนี้

ตาราง 16 แสดงถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
1. ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)	<p>1.1 สมาชิกให้ความร่วมมือดี ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.2 ผู้นำมีศักยภาพ สามารถขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุผลสำเร็จตามพันธกิจที่ตั้งไว้ รวมถึงอาศัยการมีส่วนร่วมจากสมาชิกของกลุ่มเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ในทักษะการดำเนินงานของตัวสมาชิกเอง</p> <p>1.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างรายได้จะเป็นแรงสนับสนุนในตัววิสาหกิจเองสามารถยืนได้อย่างมั่นคง เพราะในแหล่งทุนที่มีการผลิตที่สามารถผลิตเองได้ในชุมชน สมุนไพรหลายตัวสามารถผลิตจากท้องถิ่นได้ เป็นการลดต้นทุน</p>

	<p>1.4 การสำนึกรักท้องถิ่นในสิ่งที่บรรพบุรุษได้ร่วมสร้างไว้ให้กับบ้านวังส้มซ่า นำภูมิปัญญาที่ได้มาคิดพัฒนาต่อยอดเกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ของชุมชน</p> <p>1.5 ชาวบ้านในพื้นที่เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญที่เกิดขึ้นจะทำให้ประชาชนเกิดการอนุรักษ์และ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านวังส้มซ่า ให้คงอยู่</p>
--	---

จากตาราง 16 แสดงถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) พบว่า ผลการศึกษาประเด็นปัจจัยการดำเนินงานในด้านผู้นำกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลต่อการส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน เมื่อลงลึกถึงเหตุผลของทัศนคติ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า ทั้ง 3 ปัจจัยข้างต้นที่เอื้อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กับการบริหารจัดการกลุ่ม อีกทั้งกลุ่มวิสาหกิจเองจะต้องมีผู้นำที่มีศักยภาพ สามารถขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุผลสำเร็จตามพันธกิจที่ตั้งไว้ รวมถึงอาศัยการมีส่วนร่วมจากสมาชิกของกลุ่มเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ในทักษะการดำเนินงานของตัวสมาชิกเองอันจะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการสะสมมาไปพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวต่อไป อีกทั้งปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดรายได้จะเป็นแรงสนับสนุนในตัววิสาหกิจเองสามารถยืนได้อย่างมั่นคง เพราะในแหล่งทุนที่มีการผลิตที่เราสามารถผลิตเองได้ในชุมชน สมุนไพรหลายตัวสามารถผลิตจากท้องถิ่นได้ เป็นการลดต้นทุน อาทิ การนำเข้าวัตถุดิบจากแหล่งอื่น ลดต้นทุนในการเสียค่าขนส่งในการเดินทาง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความตระหนัก มีสำนึกรักท้องถิ่นในสิ่งที่บรรพบุรุษได้ร่วมสร้างไว้ให้กับบ้านวังส้มซ่า นำภูมิปัญญาที่ได้มาคิดพัฒนาต่อยอดเกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ของชุมชน และกลุ่มสมาชิก อีกทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญที่เกิดขึ้นจะทำให้ประชาชนเกิดการอนุรักษ์และ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านวังส้มซ่าให้คงอยู่ต่อไป

ประเด็นที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้วิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) อำเภอเมือง ตำบลท่าโพธิ์ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้เป็น 2 ประเด็น คือ

1. จำนวนสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. บทบาทของท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม จำนวน 5 ท่าน สามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาได้ดังนี้

1. จำนวนสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตาราง 17 แสดงถึงปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ด้านจำนวนสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
1. ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ด้านจำนวนสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	<p>1.1 ปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีทั้งหมด 30 ท่าน หลายท่านก็มีหน้าที่ทับซ้อนตามศักยภาพและความสามารถเฉพาะบุคคล จึงทำให้เกิดความหลากหลายของสมาชิกในเรื่องของอายุที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดช่องว่างของแนวความคิดทัศนคติ ซึ่งในการดำเนินงานนั้นจะต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อกระบวนการผลิต โดยพิจารณาจากความสามารถเฉพาะด้านของแต่ละบุคคลที่จะสามารถเข้ามาบูรณาการให้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่ม</p> <p>1.2 สมาชิกมีงานประจำกัน เลยทำให้คนที่ทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีน้อย ประชาชนในท้องถิ่นไม่มีความรู้ก็ไม่กล้ามาช่วย จำนวนคนทำงานมีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน</p>

จากผลการศึกษาพบประเด็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการทำงานในเรื่องของจำนวนสมาชิก ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเมื่อลงลึกถึงเหตุและผล พบว่า มีจำนวนบุคลากรปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน สำหรับที่ปรึกษาของกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า กล่าวว่า "ปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีทั้งหมด 30 ท่าน หลายท่านก็มีหน้าที่ทับซ้อนตามศักยภาพและความสามารถเฉพาะบุคคล จึงทำให้เกิดความหลากหลายของสมาชิกในเรื่องของอายุที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดช่องว่างของแนวความคิด ทักษะคติ ซึ่งในการดำเนินงานนั้นจะต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อกระบวนการผลิต โดยดูที่ความสามารถเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล ที่จะสามารถเข้ามาบูรณาการให้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน"

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่าจำนวนสมาชิกหรือบุคลากรในกลุ่มยังมีปริมาณน้อยเมื่อพบว่าในปี 2559 มีการเปิดประชาคมอาเซียนขึ้น ทางกลุ่มประสบกับปัญหาขาดแคลนบุคลากรเพื่อขับเคลื่อนกลุ่มให้ไปได้ไกลกว่านี้ แต่การที่จะรับสมาชิกเพิ่มนั้น เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ต้องคิดไตร่ตรองมากพอสมควร เพราะเป็นเรื่องที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกจะเป็นการเพิ่มรายจ่ายให้กับวิสาหกิจชุมชนมากยิ่งขึ้นหรือเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายกันแน่ และทางวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องมีการควบคุมระบบการดำเนินงานในด้านสมาชิกให้อยู่ในสถานะที่เพียงพอและสามารถทำงานได้อย่างครอบคลุม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ในขณะนี้ปริมาณจำนวนของบุคลากรยังมีไม่เพียงพอ ต่อการผลิตตามความต้องการสินค้าที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

1. บทบาทของท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน

ตาราง 18 แสดงถึงปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการทำงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ด้านบทบาทของท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน

คำถาม	ประเด็นที่ได้จากคำถาม
2. ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการทำงานของวิสาหกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ด้าน บทบาทของท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน	2.1 ทางชุมชนยังไม่ค่อยเข้าใจถึงระบบของวิสาหกิจชุมชนเท่าที่ควร จึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมกับวิสาหกิจชุมชนน้อย และยังไม่เป็นที่รู้จักภายในชุมชนเอง เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ภายในท้องถิ่น ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

	<p>2.2 เห็นควรว่าท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ควรให้ความสำคัญ ประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน บ้านวังส้มซ่าให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เพื่อจะสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนและสร้างชื่อเสียงให้กับบ้านวังส้มซ่าแห่งนี้ด้วย</p> <p>2.3 การประชาสัมพันธ์ การออกพื้นที่จัดแสดงและจำหน่ายสินค้า การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จะช่วยทำให้ยกระดับขีดความสามารถและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้า</p> <p>2.4 การประชาสัมพันธ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีหลายรูปแบบ เช่น หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ นิตยสารเกี่ยวกับสุขภาพ สถานีวิทยุท้องถิ่น</p> <p>2.5 กลุ่มต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่วิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้น เพื่อเพิ่มยอดขายสินค้าของกลุ่ม</p> <p>2.6 ยังไม่ค่อยมีคนรู้จักเท่าไร ต้องออกงานมากขึ้น รวมถึงต้องการให้ภาครัฐต้องมาช่วยมากขึ้น โดยเฉพาะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>
--	---

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาเรื่อง บทบาทของท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีมุมมองไปในทิศทางเดียวกันคือ ไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนจากการประชาสัมพันธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เท่าที่ควร

จากการสัมภาษณ์ผู้นำของกลุ่ม กล่าวว่า "ทางชุมชนยังไม่ค่อยเข้าใจถึงระบบของวิสาหกิจชุมชนเท่าที่ควร จึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมกับวิสาหกิจชุมชนน้อย และยังไม่เป็นที่รู้จักภายในชุมชนเอง เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ภายในท้องถิ่น ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็นควรว่าท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ควรให้ความสำคัญ ประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เพื่อจะสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนและสร้างชื่อเสียงให้กับบ้านวังส้มซ่าแห่งนี้ด้วย"

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่า ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์จากองค์การบริหารส่วนตำบล ทางกลุ่มเชื่อว่าการประชาสัมพันธ์ การออกพื้นที่จัดแสดงและจำหน่ายสินค้า การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จะช่วยทำให้ยกระดับขีดความสามารถและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้า ทั้งนี้ในการประชาสัมพันธ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) จังหวัดพิษณุโลก มีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ รายการที่มาสัมภาษณ์ นิตยสารเกี่ยวกับสุขภาพ และคลื่นวิทยุท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวถือเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่วิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เป็นที่รู้จักของประชาชน มากขึ้น เพราะเหตุนี้เองทางกลุ่มจึงต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลช่วยแนะนำประชาสัมพันธ์ ให้กับท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบวิสาหกิจชุมชนมากกว่านี้ เพื่อให้กลุ่มเป็นที่ยอมรับ รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีงานประจำทำอยู่แล้ว ยกเว้น อาชีพข้าราชการบำนาญ ซึ่งอาจทำให้สมาชิกไม่มีเวลาในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเท่าที่ควร มีรายได้ประจำต่อเดือนอยู่ระหว่าง 6,800 – 25,000 บาท จากการสอบถามถึงการดำเนินงานที่มีความหลากหลายของกลุ่ม และความหลากหลายของ ช่วงอายุนั้นทางกลุ่มประสบปัญหาเรื่องของการมีความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือไม่ ซึ่งผลตอบกลับที่ได้ทำให้ทราบว่า ปัญหาของการมีความคิดที่เห็นต่างนั้นเป็นเรื่องปกติของคนหมู่มาก แต่ทางกลุ่มจะมีวิธีดำเนินการโดยวิธีการเรียกประชุมย่อยเพื่อให้ทุกคนยอมรับ และรับฟังความคิดเห็นของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้การประชุมประนีประนอมในการแก้ไขปัญหา แต่สุดท้ายผลสรุปของกลุ่มจะต้องดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ หรือพันธะกิจที่ตั้งไว้ เพื่อผลประโยชน์ที่จะตกแก่สมาชิกภายในกลุ่ม และเป็นการเดินหน้าของวิสาหกิจ ให้มีความมั่นคงต่อไปในอนาคต

2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 3 ตอน

2.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถช่วยให้ท่านมีทักษะในการสร้างเสริมอาชีพ พบว่า สมาชิกทุกคนมีทักษะที่ได้รับจากการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันตามความถนัด และสามารถเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหรือธุรกิจส่วนตัวได้ในอนาคต แต่ข้อด้อยในการดำเนินงานคือชุมชนยังไม่ค่อยเข้าใจในระบบวิสาหกิจจึงมีส่วนร่วมกิจกรรมน้อย บุคลากรในกลุ่มมีจำนวนน้อย บางคนก็มีงานประจำ ทำให้มีคนดำเนินงานกลุ่มน้อยมากสมาชิกคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ภูมิปัญญา

ห้องถิ่นแบบดั้งเดิมมาผนวกกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ ทำให้สินค้ามีมาตรฐาน ผู้ซื้อมีความมั่นใจและสามารถขายในตลาดที่กว้างขึ้นได้ในอนาคต

จากการศึกษาในครั้งนี้ค้นพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ความเชื่อมั่นของผู้นำวิสาหกิจชุมชน เพื่อขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนบรรลุพันธกิจที่ตั้งไว้ในการดำเนินงานของกลุ่มต้องมีเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างมาก ทางวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ได้ดำเนินการคัดเลือก สรรหาสมาชิกของกลุ่มเพิ่มอยู่ตลอดเวลาเพื่อความหลากหลายของสมาชิกในแต่ละช่วงอายุวัย ความแตกต่างของแต่ละช่วงอายุและวุฒิภาวะที่แตกต่างกันนี่เองที่จะทำให้เกิด แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจในหลายรูปแบบ ผู้นำเล็งเห็นสภาวะการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่บ้านวังส้มซ่า มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยส่วนใหญ่ มีพืชพันธุ์ สมุนไพรหลากหลายชนิด โดยชี้ให้เห็นเด่นชัดก็คือ ต้นส้มซ่า ซึ่งวิสาหกิจชุมชนพยายามพลิกฟื้น และอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่กับหมู่บ้านวังส้มซ่าสืบต่อไปด้วยการนำส้มซ่าแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิว ในรูปแบบของครีมทาผิวหลายรูปแบบ บทบาทของผู้นำในการนำวิสาหกิจของชุมชนที่เกิดขึ้นจริง จากการสัมภาษณ์ผู้นำนั้น ยังคงเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาส้มซ่าให้เป็นพืชสมุนไพรประจำท้องถิ่น ด้วยการใช้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาเป็นตัวชี้วัดว่า ต่อไปถ้าไม่มีการอนุรักษ์พันธุ์ส้มซ่าไว้ ในวันข้างหน้าพันธุ์ส้มซ่าจะสูญพันธุ์จากบ้านวังส้มซ่าอย่างแน่นอน นอกจากนี้วิสัยทัศน์ของผู้นำกลุ่มที่ไม่เพียงแต่แสวงหาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากอดีตสู่ปัจจุบัน แต่ยังคงมุ่งมั่นในการพัฒนาสมาชิกให้มีเพิ่มอยู่ตลอด

2.2 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้การรักษาสมาชิกเดิมให้คงอยู่ และการสรรหาสมาชิกใหม่เพิ่ม โดยจากการสอบถามข้อมูลในรายละเอียด ผู้นำและสมาชิกกลุ่ม มองไปในทิศทางเดียวกันคือ การเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสำหรับการรักษาสมาชิกเดิม ให้คงอยู่มองว่า ในการดำเนินงานเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของเครือญาติ พี่น้อง ส่วนการสรรหาสมาชิกใหม่เพิ่ม สมาชิกของกลุ่มมองว่า การเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นจะต้องสามารถช่วยเหลือกลุ่มได้ มีใจรักในการทำงาน และสามารถช่วยกันขับเคลื่อนกลุ่มให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ในการดำเนินงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสมาชิกทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น การมีส่วนร่วมในการวางระเบียบข้อบังคับ มีส่วนร่วมประชุมกลุ่ม มีส่วนร่วมเสนอแผนการใช้จ่ายประจำปี ร่วมเสนอการจัดสรรรายได้ต่อปี จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มถือได้ว่า สมาชิกมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจโดยที่สมาชิกทุกคนได้ลงความเห็นพร้อมเพียงกัน ในแต่ละเดือนจะมีการประชุมเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อจะให้สมาชิกกลุ่มรับรู้และทราบถึงการดำเนินงาน ทั้งนี้จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาที่

เกิดขึ้นหรือหาทางออกของปัญหานั้นๆ ร่วมกันเพื่อให้ทางออกเป็นเอกฉันท์และไปในทิศทางที่ถูกต้อง

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า ในการเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าจะต้องร่วมลงทุนกับกลุ่ม โดยลงหุ้นเท่าๆกัน และทุกท่านมีตำแหน่งหน้าที่โดยแบ่งตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันแบ่งออกตามความสามารถ ถือได้ว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการทำผลิตภัณฑ์ มีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ และนำผลิตภัณฑ์ไปจัดจำหน่าย ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานก็ขึ้นอยู่กับหน้าที่ ตำแหน่งงานตามศักยภาพ ความสามารถของแต่ละบุคคลในด้านงานเอกสารบางฝ่ายบางคน

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมรับหรือสนับสนุนการจัดการทรัพยากร สมาชิกจะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ในทักษะการดำเนินงานของวิสาหกิจ และได้รับสวัสดิการที่วิสาหกิจมีข้อตกลงร่วมกัน ทั้งนี้การที่สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องได้รับผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันแต่ก็ขึ้นอยู่กับมีส่วนร่วมในการทำงานมากน้อยแค่ไหนเพื่อเป็นการไม่ให้เกิดการเอาเปรียบกัน

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สมาชิกทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนจะต้องได้รับการประเมินผลเพื่อเป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม ทั้งตัวสมาชิกเอง การมีส่วนร่วมในการประเมินบทบาทการทำงานของสมาชิกเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน การประเมินผลถือได้ว่าเป็นการวัดความสำเร็จของงาน ทั้งนี้ถือได้ว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสมาชิกเรียนรู้และเพิ่มประโยชน์เกี่ยวกับการนำผลประเมินมาปรับปรุงแก้ไข ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2.3 ปัจจัยด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ สำหรับด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ จากการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ ผู้นำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้กล่าวไว้ว่า "ต้นส้มซ่าเป็นพืชประจำท้องถิ่น บ้านวังส้มซ่า ต้นส้มซ่าถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่ชาวบ้านเล็งเห็นถึงความสำคัญนำมาสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการวิจัยทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นท้องถิ่น ใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ให้ออกมาอยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ทางด้านสุขภาพและความงาม อย่างมีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทำให้เกิดอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่มมีชีวิต ให้ดีขึ้นกับชุมชน เพื่อพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังอนุรักษ์ ฟื้นฟูและส่งเสริมทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป"

ปัจจัยด้านคัดเลือกทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการผลิต พบว่า ในการคัดเลือกทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อการผลิตผลิตภัณฑ์เสริมความงามและดูแลสุขภาพ เกิดจากในชุมชนมีพืชเศรษฐกิจจำนวนมาก มีคนในท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมาย บ้านวังส้มชำนั้นอยู่ระหว่างการพัฒนา ขยายกิ่งพันธุ์ของส้มซ่า ให้เพิ่มจำนวนมากขึ้นจากแต่เดิม ทำให้ทางกลุ่มวิสาหกิจมีต้นทุน

ปัจจัยด้านการบริหารการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น พบว่า จากการได้สัมภาษณ์ที่ผู้นำกลุ่มทำให้ทราบถึงเหตุและผลของการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น แต่เดิมนั้นประชาชนในท้องถิ่นตัดต้นส้มซ่าออกเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่มีรายได้มากกว่า การปลูกต้นส้มซ่า จนมีการร่วมกลุ่มของชาวบ้านก่อเกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนมีการให้ความรู้ถึงคุณประโยชน์ของต้นส้มซ่าและเริ่มให้ชาวบ้านหันกลับมาปลูกและขยายพันธุ์ต้นส้มซ่าอีกครั้ง

ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรอื่นเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม พบว่า จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลทางผู้วิจัยพบว่า นอกจากส้มซ่าที่เป็นวัตถุดิบที่สำคัญ ถือว่าเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตครีมบำรุงผิวในหลายๆตัว บ้านวังส้มซ่ายังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์อื่นๆ

ปัจจัยด้านการเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาที่เกิดจากบรรพบุรุษจากอดีตที่มีการสะสมสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันการพัฒนาของบ้านวังส้มซ่าด้วยการนำเอาผลิตผล พืชพันธุ์สมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่มาเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า มีการนำเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาวิจัย และทดลองร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาจนได้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดเป็นแบรนด์ของบ้านวังส้มซ่า

2.4 ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) พบว่าปัญหาอุปสรรค คือ จำนวนสมาชิก มีจำนวนบุคลากรปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน สำหรับบทบาทของท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีมุมมองไปในทิศทางเดียวกันคือ ไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนจากการประชาสัมพันธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก เท่าที่ควร ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์จากองค์การบริหารส่วนตำบล ทางกลุ่มเชื่อว่าการประชาสัมพันธ์การออกพื้นที่จัดแสดงและจำหน่ายสินค้า การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จะช่วยทำให้ยกระดับขีดความสามารถและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้า

อภิปรายผลการศึกษา

1. การดำเนินงานที่มีความหลากหลายของกลุ่ม และความหลากหลายของช่วงอายุ ทางกลุ่มประสบปัญหาเรื่องของการมีความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือไม่ ซึ่งผลตอบกลับที่ได้ ทำให้ทราบว่า ปัญหาของการมีความคิดที่เห็นต่างนั้นเป็นเรื่องปกติของคนหมู่มาก แต่ทางกลุ่ม จะมีวิธีดำเนินการโดยวิธีการเรียกประชุมย่อยเพื่อให้ทุกคนยอมรับ และรับฟังความคิดเห็นของ ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นระยะเวลาในการคงอยู่ในชุมชน ระดับการศึกษา ช่วงอายุและ ประสบการณ์ในการทำงานก็มีผลที่จะทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องของทัศนคติและวิธีการ ดำเนินงาน จำเป็นที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องหาแนวทางในการบริหารจัดการการบริหารกลุ่ม วิชาทฤษฎีชุมชนโดยผสมผสานทั้งแนวคิดแบบใหม่และแบบเก่า เพื่อรักษาภูมิปัญญาและสร้าง รายได้ให้แก่ชุมชน เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินงานของกลุ่มวิชาทฤษฎี ชุมชนให้ความสำคัญกับสมาชิกเหมือนเป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน กล่าวคือ เมื่อรู้สึกถึงความเป็น เจ้าของพนักงานจะทำงานลึกกว่าที่มอบหมาย รวมทั้งยังช่วยดูแล และเสนอแนะงานอื่นที่อยู่นอก ขอบเขตความรับผิดชอบของตนเองอีก ด้วยเหตุผลแค่เพียงว่าเขารู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่เขาต้องทำใน ฐานะที่เขาทำงานให้กับกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน (2545) ได้ระบุว่า วิชาทฤษฎีชุมชนในงานกรมการพัฒนาชุมชน คือ กิจกรรมที่ชาวบ้านและชุมชนเป็นเจ้าของกิจการ ผลิตสินค้า บริการ เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว โดยการที่นำทุนของชุมชนที่มีอยู่ ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น ฯลฯ ผสมผสานกับ การบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การเรียนรู้ของ ชุมชน ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมของชุมชน

2. การดำเนินงานของวิชาทฤษฎีชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจ ชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิชาทฤษฎีชุมชน สามารถช่วยให้ท่านมีทักษะ ในการสร้างเสริมอาชีพ สมาชิกทุกคนมีทักษะที่ได้รับจากการดำเนินงานกลุ่มวิชาทฤษฎีชุมชนที่ แตกต่างกันตามความถนัด และสามารถเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหรือธุรกิจส่วนตัวได้ใน อนาคต ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดตั้งธุรกิจชุมชนคือ ผู้นำ โดยจะต้องมีผู้นำที่ประสาน ความคิด และการทำงานของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันภายใต้หลักการ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับประโยชน์ แต่ทั้งนี้การดำเนินธุรกิจชุมชนจะดำเนินไปด้วยความมั่นคงได้ จะต้องมีความรู้ที่มีคุณลักษณะที่ดีและมีการแสวงหาความรู้โดยอาศัยการสนับสนุนและความร่วมมือ จากนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชนรวมทั้งมีการแลกเปลี่ยน ความรู้ประสบการณ์จากชุมชนอื่น ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของ

ความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมและจริยธรรมทางธุรกิจ ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจที่ยึดหลักความพอเพียงและมีเหตุผล เพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถรองรับกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและมีการมองการณ์ไกล ใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชน ดังนั้นผู้นำเปรียบเสมือนเข็มทิศในการบริหารจัดการองค์กร ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถมีภาวะผู้นำที่สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและผู้อื่นให้ความเคารพเชื่อฟัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Katz and Kahn (1973, p.301 อ้างอิงใน ยงยุทธ เกษสาคร, 2545, หน้า 42) ได้ให้ความหมายว่า ลักษณะของภาวะผู้นำเป็นอิทธิพลของพฤติกรรม ความเชื่อและความรู้สึกของบุคคลหนึ่งที่มีต่ออีกบุคคลหนึ่ง โดยผู้ถูกกระทำเต็มใจยอมรับอิทธิพลนั้น โดยมีคุณสมบัติตำแหน่งที่สำคัญและทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สำหรับด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ให้ความสำคัญในด้านการมีส่วนร่วมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในการดำเนินงานจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือร่วมใจกัน จึงจะทำให้ผลของงานสำเร็จลุล่วง และเป็นไปตามพันธกิจของวิสาหกิจชุมชนที่ได้ร่วมตั้งกันไว้ กล่าวคือสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนและเสนอความคิดเห็นในการประชุมกลุ่มเพื่อทำให้เกิดการตัดสินใจร่วมกัน นำไปสู่ความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ ทั้งนี้ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สอดคล้องกับแนวคิดของ ยศวีร์ คงสวัสดิ์ (2548) ให้แนวคิดว่า ในการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอนและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้นดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจโดยที่สมาชิกทุกคนได้ลงความเห็นพร้อมเพียงกัน ในแต่ละเดือนจะมีการประชุมเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มรับรู้และทราบถึงการดำเนินงาน การจัดทำหน่วยผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือหาทางออกของปัญหานั้นๆ ร่วมกัน เพื่อให้ทางออกเป็นเอกฉันท์และไปในทิศทางที่ถูกต้อง

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า ในการเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าจะต้องร่วมลงทุนกับกลุ่ม โดยลงหุ้นเท่าๆกัน และทุกท่านมีตำแหน่งหน้าที่โดยแบ่งตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน แบ่งออกตามความสามารถ ถือได้ว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการทำผลิตภัณฑ์ มีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ และนำผลิตภัณฑ์ไปจัดจำหน่าย ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานก็ขึ้นอยู่กับ หน้าที่ ตำแหน่งงานตามศักยภาพ ความสามารถของแต่ละบุคคลในด้านงานเอกสารบางฝ่ายบางคน

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมรับหรือสนับสนุนการจัดการทรัพยากร เช่น ต้นส้มซ่า ขมิ้น ว่านหางจระเข้ เป็นต้น โดยสมาชิกจะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ในทักษะการดำเนินงานของวิสาหกิจ และได้รับสวัสดิการที่วิสาหกิจมีข้อตกลงร่วมกัน ทั้งนี้การที่สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องได้รับผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันแต่ก็ขึ้นอยู่กับมีส่วนร่วมในการทำงานมากน้อยแค่ไหนเพื่อเป็นการไม่ให้เกิดการเอาัดเอาเปรียบกัน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนจะต้องได้รับการประเมินผลเพื่อเป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมทั้งตัวสมาชิกเอง การมีส่วนร่วมในการประเมินบทบาทการทำงานของสมาชิกเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน การประเมินผลถือได้ว่าเป็นการวัดความสำเร็จของงาน ทั้งนี้ถือได้ว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสมาชิกเรียนรู้และเพิ่มประโยชน์เกี่ยวกับการนำผลประเมินมาปรับปรุงแก้ไข ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจ เป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้น มุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดใหม่ให้ประชาชนปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิด ซึ่งแนวความคิดนี้มีกรอบพื้นฐานและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม

สำหรับปัจจัยด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ สำหรับด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ พบว่า ที่ชาวบ้านเล็งเห็นถึงความสำคัญของส้มชานำมาสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการวิจัยทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นท้องถิ่นใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งนี้เป็นการสร้างเอกลักษณ์และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและคนในชุมชนได้มีแหล่งทำกินและนำมาซื้อเงินที่เพิ่มพูนขึ้นและเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีรายได้ สามารถทำมาหากินและมีงานทำซึ่งกลุ่มวิสาหกิจได้รองรับสมาชิกตามความสามารถและความถนัด ใช้ความสัมพันธ์ความเป็นเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง ในการดำเนินกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของณรงค์ เพชรประเสริฐและพิทยา ว่องกุล (2545) ให้แนวคิดว่า วิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาตนเอง เลี้ยงตนเอง โดยวิสาหกิจชุมชนจะช่วยสร้างความมั่นคงขั้นพื้นฐานให้กับชุมชนตามชนบทเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อสร้างขึ้นมาได้ก็จะเป็นหลักประกันทางสังคม การตั้งวิสาหกิจชุมชน เมื่อเติบโตขึ้นในระยะหนึ่งแล้ว

จะเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเงินในการแลกเปลี่ยนมากนัก จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยพื้นฐาน

๘ ปัจจัยด้านคัดเลือกทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการผลิต พบว่า ในการคัดเลือกทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อการผลิตผลิตภัณฑ์เสริมความงามและดูแลสุขภาพ เกิดจากในชุมชนมีพืชเศรษฐกิจจำนวนมาก มีคนในท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมาย บ้านวังส้มชำน้อยอยู่ระหว่างการพัฒนา ขยายกิ่งพันธุ์ของส้มซ่า ให้เพิ่มจำนวนมากขึ้นจากแต่เดิม ทำให้ทางกลุ่มวิสาหกิจมีต้นทุน ทั้งนี้อาจเป็นว่าเกิดการสร้างความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา ก่อให้เกิดการนำเทคโนโลยีชีวภาพเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการและการผลิต ทำให้ทุกคนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการที่ดียิ่งขึ้นไป ซึ่งจะทำให้กลุ่มได้รับการยอมรับและเกิดการยอมรับในผลิตภัณฑ์ ซึ่งชาวบ้านเองก็เป็นผู้ที่คัดเลือกวัตถุดิบและการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ด้วย สอดคล้องกับ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นคือการได้เป็นส่วนหนึ่งในการคิดริเริ่ม การพิจารณาการตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในการดำเนินงาน อันมีผลกระทบถึงตัวของประชาชนเอง การที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งการทำให้คงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนมีความเป็นดีอยู่ดีนั้น ผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่า “มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และยอมรับว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง”

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น พบว่า จากการได้สัมภาษณ์ที่ผู้นำกลุ่มทำให้ทราบถึงเหตุและผลของการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น แต่เดิมนั้นประชาชนในท้องถิ่นตัดต้นส้มซ่าออกเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่มีรายได้มากกว่า การปลูกต้นส้มซ่า จนมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านก่อเกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนมีการให้ความรู้ถึงคุณประโยชน์ของต้นส้มซ่าและเริ่มให้ชาวบ้านหันกลับมาปลูกและขยายพันธุ์ต้นส้มซ่าอีกครั้ง ซึ่งทั้งนี้เป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน โดยใช้ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เป็นการสร้างรายได้ทางอ้อม มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย การพึ่งตนเองคือเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชนถ้าหากพลาดเป้าหมายนี้คือพลาดเป้าวิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายที่กำไรก่อนที่จะคิดทำให้อุดไม่พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้เกิดความมั่นคงก่อนที่จะก้าวไปพัฒนาธุรกิจ ซึ่งส่งผลดีต่อบุคคลในชุมชนและเป็นวิถีชีวิตในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” โดย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้ศึกษาการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนำรูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนโดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่เน้นความพอเพียงไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภควมไปถึงการแลกเปลี่ยน โดยอาศัยความรู้ที่มีอยู่ของชุมชน โดยรู้จักพอ และไม่เบียดเบียนตนเอง โดยเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคของครัวเรือนเป็นสิ่งสำคัญ โดยการที่ทั้งสองชุมชนมีการปลูกข้าวเพื่อบริโภคโดยนำเอาความรู้ภูมิปัญญามาสร้างให้เกิดรายได้สูงสุด

ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรอื่นเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่ม พบว่า จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลทางผู้วิจัยพบว่า นอกจากส้มซ่าที่เป็นวัตถุดิบที่สำคัญ ถือว่าเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตครีมบำรุงผิวในหลายตัว บ้านวังส้มซ่ายังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกสร้างความหลากหลายในการซื้อสินค้าของผู้บริโภคและยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้เพิ่มพูนมากขึ้น และเป็นการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวัตถุดิบอื่นๆ โดยเน้นเป็นวัตถุดิบในชุมชนที่สามารถหาได้ง่ายและใช้วิธีการหรือกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการแปรรูปหรือทำผลิตภัณฑ์ขึ้นมา ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก การเรียนรู้คือหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีแต่การเลียนแบบการหาสูตรสำเร็จโดยไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ แต่บนฐานความรู้สึกความอยาก ความต้องการตามทีสื่อในสังคมกระตุ้นให้เกิดทำให้ความอยากกลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตไปหมด สอดคล้องกับแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ (2546) กล่าวไว้ว่าวิสาหกิจชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ วิริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานเข้ากับภูมิปัญญาสากลอันเป็นรากฐานของทุนที่สำคัญ

ปัจจัยด้านการเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาที่เกิดจากบรรพบุรุษจากอดีตที่มีการสะสมสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันการพัฒนาของบ้านวังส้มซ่าด้วยการนำเอาผลิตผล พืชพันธุ์สมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่มาเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า มีการนำเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาวิจัย และทดลองร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาจนได้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดเป็นแบรนด์ของบ้านวังส้มซ่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นแนวทางสำคัญในการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพที่มีอยู่ในตำรับตำราดั้งเดิม ปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพจะทำให้เกิดการศึกษาเรียนรู้อย่างกว้างขวาง การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การคุ้มครองภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น การคุ้มครองสมุนไพรและถิ่นกำเนิด การ

สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญ สมุนไพรที่มีการใช้มาก และจัดระบบความรู้ในการเพาะขยายพันธุ์สมุนไพรพื้นเมือง เพื่อรักษา ความรู้และพันธุ์สมุนไพรพื้นเมืองไว้ และนำเอาฐานทรัพยากรมาใช้ให้เกิดรายได้เสริมกับชุมชน และสร้างระบบฐานข้อมูลทรัพยากรชุมชนในอนาคต เพื่อเป็นการสืบสานและรักษาเอกลักษณ์ของ ชุมชนไว้ซึ่งถือเป็นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง

2.4 ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) พบว่าปัญหาอุปสรรค คือ จำนวนสมาชิก มีจำนวนบุคลากรปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สมาชิกแต่ละคนมีงานประจำทำและมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลและครอบครัว อีกทั้งมีภาระที่แตกต่าง กันไป จึงทำให้ไม่มีเวลามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน แต่ในขณะเดียวกัน สมาชิก ที่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติก็สามารถสนับสนุนสิ่งอื่นให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ เช่น สนับสนุนทรัพยากร การติดต่อประสานงาน การซื้อสินค้า หรือการซื้อหุ้นของกลุ่ม เป็นต้น โดยชุมชนจะต้องเป็นเจ้าของ กิจการเอง แต่อย่างไรก็ดีคนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมีการถือหุ้นได้เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2545) ได้มองเรื่อง ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้ให้ ความสำคัญและเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนา โดยสมาชิกสามารถร่วมทำ คือ การมีส่วน ร่วมในการปฏิบัติ เป็นการดำเนินการตามโครงการและแผนงาน และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึก ร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการ และผลงานที่ปรากฏคือ การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสละแรงกาย การสละเงิน ร่วมลงทุน การให้ วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะช่วยให้ด้วยความเต็มใจ

สำหรับบทบาทของท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน พบว่า ไม่ค่อยได้รับการ สนับสนุนจากการประชาสัมพันธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัด พิษณุโลก เท่าที่ควร ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์จาก องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าสมาชิกไม่ได้แจ้งข่าวสารด้วยลายลักษณ์อักษร หรือไม่ทราบช่องทางในการติดต่อประสานงานกับ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ ใน ขณะเดียวกัน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ ก็ต้องคอยสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจ ต่างๆในเขตความรับผิดชอบเพื่อสร้างรายได้และเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ และสร้างอาชีพให้แก่ชาวบ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ สามารถสนับสนุนการ ประชาสัมพันธ์ หรือ งบประมาณในการประชาสัมพันธ์สินค้าให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้และ

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ ก็ต้องสำรวจความต้องการของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วม คิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และอธิบายถึงขั้นตอนที่จะดำเนินการให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ชุมชน จะต้องสร้างเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบกิจการโดยกลุ่ม เพื่อตอบสนอง การอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่ายซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้า ได้เพื่อที่จะแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ การประชาสัมพันธ์ก็เป็นหัวใจหลักของการ กระจายผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ ทั้งนี้ การประกอบการวิสาหกิจชุมชนไม่ได้เน้นเพื่อกำไรสูง สุดแต่จะเน้นที่การลดค่าใช้จ่าย การสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับแนวคิดของณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2545) ได้มองเรื่อง ประโยชน์ของการมี ส่วนร่วมของประชาชน ได้ให้ความสำคัญและเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาไม่ว่าจะเป็น เรื่องของการ รับรู้ถึงนโยบายและการวางแผน ทราบถึงปัญหา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมประเมินผลและสุดท้ายคือร่วมรับประโยชน์ โดยหลักการมีส่วนร่วมของ ประชาชนโดยทั่วไปจะประกอบด้วย การร่วมรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ รับทราบถึงปัญหาของนโยบาย และแผนงาน ฯลฯ เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม ประชาชนและชุมชนมีสิทธิรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร การรับรู้ รับทราบเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนที่สำคัญต่อการเริ่มต้นของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนได้รับต้องชี้แจง โดยละเอียด ทั้งข้อดีและข้อเสียของโครงการนโยบาย หรือแผนงานนั้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ ควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ สินค้าหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และเพิ่มชื่อเสียงแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและ ตำบลท่าโพธิ์
2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรวางแผนการบริหารงานให้คนส่วนใหญ่สามารถมีส่วนร่วมใน การดำเนินงานของกลุ่มได้ เพื่อเป็นการลดภาระหน้าที่ของสมาชิกและแก้ไขปัญหาสมาชิกขาด แคลน เช่น การจัดการตารางเวรทำงานตามเวลาที่แต่ละคนสะดวก การเปิดรับการสนับสนุน งบประมาณและทรัพยากรอื่นๆที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม การมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรชุมชน ร่วมคิด วางแผนงานของกลุ่มโดยส่งเป็นเอกสารเวียนตามบ้าน เป็นต้น
3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ ควรนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ด้วยการบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยหลักฐานเชิง ประจักษ์ การตรวจสอบความรู้และการส่งเสริมการใช้ในชุมชน และการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ดิจิตอลภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ส่งเสริม อนุรักษ์ และบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัยและพัฒนาาร่วมกับสถาบันหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

5. ส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศโดยการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ และให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าพื้นบ้านจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดภูมิทัศน์ให้สะอาด สวยงาม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ักเรียนและผู้ทีสนใจอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2545). ศอช. แนวหน้า. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบลิ๊ค.
- กัญญามน อินทวาท และ วัลลภา ศรีทองพิมพ์. (2551). แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วยการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานวิจัยทุนสนับสนุนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- กิติ ตย์คานนท์. (2543). เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สนพ. แปลงอักษร.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท
- ณรงค์ ณ เชียงใหม่. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล. (2545). วิสาหกิจชุมชน : กลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ : อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.
- เดโช สนวนานนท์. (2518). เรื่องจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- ถวิล เลิศประเสริฐ. (2523). วิสาหกิจชุมชนสหกรณ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ทวีศักดิ์ นพเกษตร. (2554). วิกฤติเกษตร วิกฤติสังคมไทยสู่ทางรอดในโลกใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2) พิษณุโลก:สถาบันพัฒนาสี่แยกอินโดจีน
- บุญเชิด สุขอภิรมย์. (2541). บทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ปวีณา มณีวัลย์ และคณะ. (2548). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคม : กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. สารนิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- พรนพ พุกกะพันธ์. (2544) ภาวะผู้นำและการจูงใจ leadership and motivation. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527) "นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน". การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

- ยงยุทธ เกษสาคร. (2545). ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เอส. แอนด์. จี. กราฟฟิค.
- ยศวีร์ คงสวัสดิ์. (2548). การมีส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์เศรษฐกิจชุมชน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. พะเยา : มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2543) การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อด.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนรัชการพิมพ์ จำกัด.
- วิสาหกิจชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน. (ม.ป.ป.). วิสาหกิจชุมชน. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2558, จาก <http://www.alro.go.th/alro/project/visahakit/background.htm>.
- วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า. (2554) รายงานผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน หมู่บ้านวังส้มซ่า.
- สงวน ช่างฉัตร. (2541) พฤติกรรมองค์การ. พิษณุโลก: สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สมจิต ไยระคง. (2553). กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. (เอกสารอัดสำเนา) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมยศ นาวิการ. (2525). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมยศ นาวิการ. (2543). การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991 จำกัด.
- สมรุต หรุจันท์. (2549). การดำเนินการวิสาหกิจชุมชนในการพึ่งตนเอง : กรณีศิลปกรรมชุมชน ตำบลบางขนาก อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สัจจา บรรจงศิริ และ บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง. (2551). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2551). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความเข้มแข็ง กรณีดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพารา.

- สุเทพ พงศ์ศิริวัฒน์. (2550). ภาวะความเป็นผู้นำ. กรุงเทพฯ: บริษัท ส.เอเชียเพรส(1989) จำกัด.
- สุรวี วงศ์ไผ่ และ คณะ. (2546). การประเมินผลการดำเนินงานด้านวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง ตำบลหนองพะยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัด พิจิตร.
- เสรี พงศ์พิศ. (7 สิงหาคม 2556). ชุมชนเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็ง. สยามรัฐ.

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน
(บ้านวังส้มซ่า)

ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 104 หมู่ 1 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอ เมือง จังหวัดพิษณุโลก

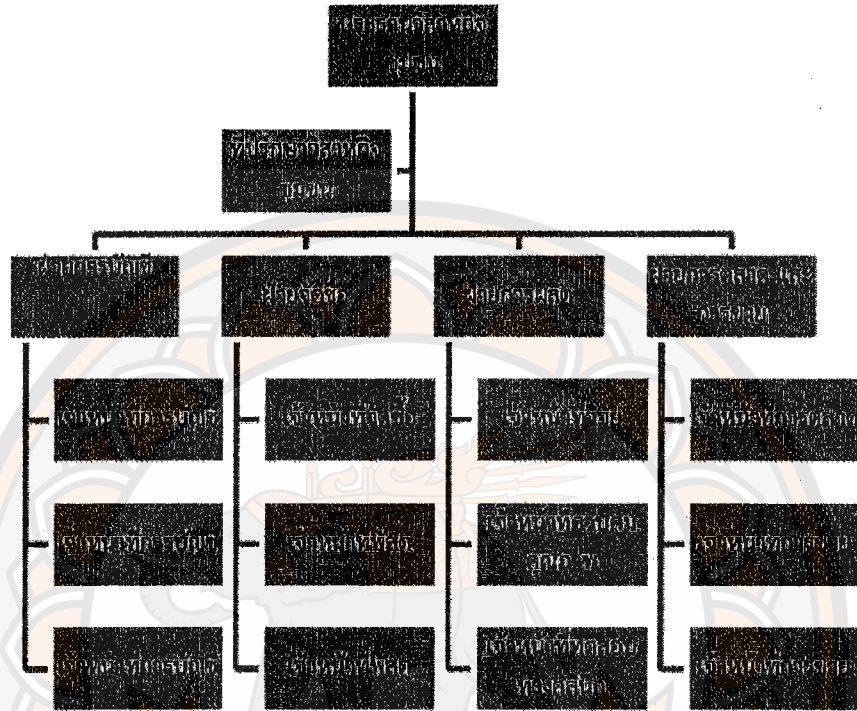
วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนฯให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ และต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดอาชีพสร้างรายได้ และสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นกับชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน
3. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ทางด้านสุขภาพและความงามอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค
4. เพื่ออนุรักษ์ พันธุ์ และส่งเสริมทรัพยากรชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป
5. เพื่อพัฒนาระบบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนฯ เพื่อรองรับตลาดประชาคมอาเซียน
6. เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนฯเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ครบวงจร และทันสมัย
7. เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนฯตามหลักธรรมาภิบาล และเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง
8. เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

พันธกิจ (Mission)

1. พัฒนาสมรรถนะสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนฯให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. นำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ และต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดอาชีพสร้างรายได้ และสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นกับชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน
3. พัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ทางด้านสุขภาพและความงามอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค
4. อนุรักษ์ พันธุ์ และส่งเสริมทรัพยากรชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป
5. พัฒนาระบบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนฯ เพื่อรองรับตลาดประชาคมอาเซียน
6. พัฒนาวิสาหกิจชุมชนฯเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ครบวงจร และทันสมัย
7. พัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนฯตามหลักธรรมาภิบาล และเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง
8. พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

โครงสร้างวิสาหกิจชุมชน

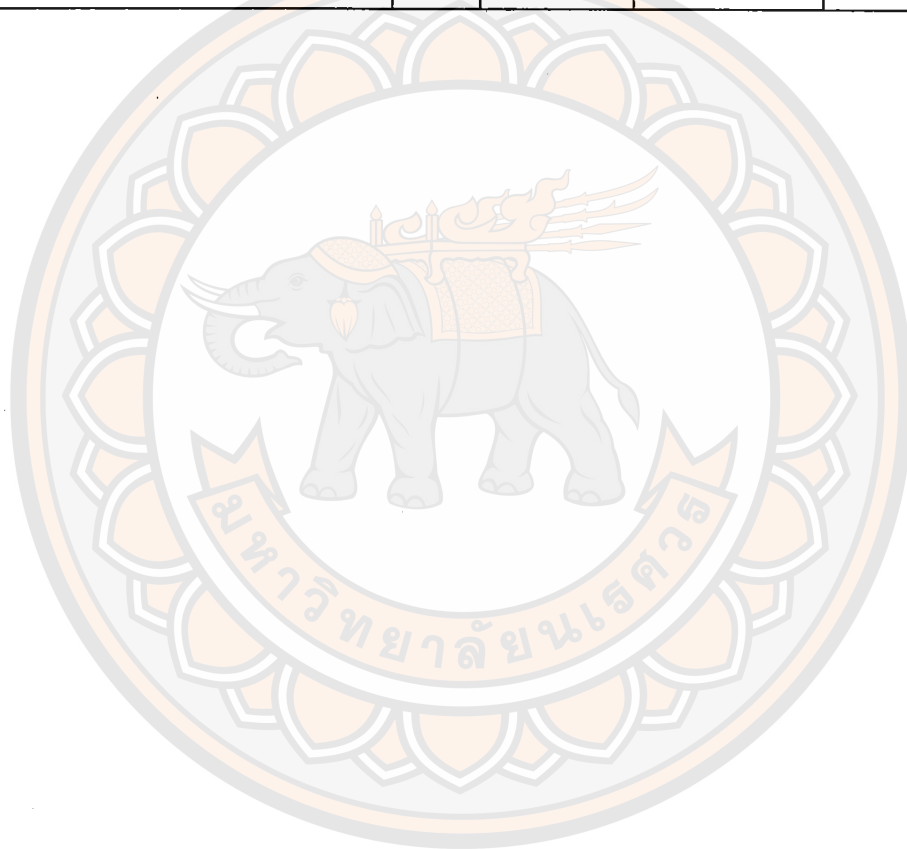

ที่มา : รายงานผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน
หมู่บ้านวังส้มซ่า.(2554)

รายชื่อสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน
(บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	บ้านเลขที่	หมู่ที่	การลง หุ้น(กี่หุ้น)	เบอร์โทร
1.	นางสาวจิตติมา บุญมี	43	5	1	7	(083) 301 9094
2.	นางเจียร พรมส้มซ่า	67	5	1	7	
3.	นางสาววรัญญา หอมรูป	25	104	1	7	(086) 929 1745
4.	นางดวงฤดี โพธิ์ทอง	44	39/1	1	7	(087) 308 6067
5.	นางทองสุข ทองอยู่เย็น	67	4	1	7	
6.	นางมณี สมประโยชน์	50	104/1	1	7	(089) 856 1082
7.	นางนันทนา แดงแสงทอง	57	105/1	1	7	(087) 729 6303
8.	นางนงค์ น้อยแสง	70	104	1	7	055-322 256
9.	นางอนัน น้อยแสง	53	104	1	7	(089) 512 6198
10.	นางละมุด กุดาสา	80	105	1	7	
11.	นางสมปอง เพ็งหัวรอ	58	100	3 - ต.วัดพริก	7	
12.	นางสาวพนารัตน์ หนูปรารงค์	40	28 /13	ต.ในเมือง	7	(084) 621 8872
13.	นางทองแดง วรรณารถ	57	6	1	7	(081) 280 5945
14.	นางสาวเกศรินทร์ โพธิ์ทอง	25	39/1	1	7	(082) 403 4668
15.	นางสาวอลิศรา เพ็งหัวรอ	34	100	3 - ต.วัดพริก	7	(081) 474 2828
16.	นายฐิติพงศ์ สมประโยชน์	18	104/1	1	7	
17.	นายพรรณธร พวงสมบัติ	22	71/24	5 - ต.ท่าทอง	7	(087) 308 6399
18.	นายจตุรงค์ น้อยแสง	21	146/1	2	7	(081) 930 9629
19.	นางทัศนีย์ กุดาสา	56	105	1	7	(081) 962 2163
20.	นางวิมลชยา พรมส้มซ่า	43	146/1	2	7	(084) 673 1112
21.	นายฉลาด วรรณารถ	60	6	1	7	(081) 0460909
22.	นายบุญเลิศ ทองอยู่เย็น	70	4	1	7	
23.	นายเอี่ยม พรมส้มซ่า	68	5	1	7	(085) 148 9613
24.	นายสุทิน โพธิ์ทอง	45	39	2	7	(081)1964204

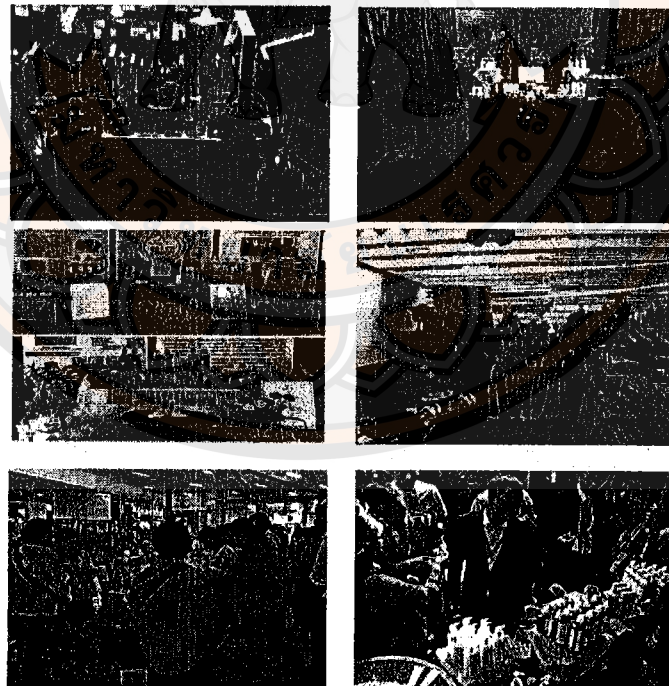
25.	นางเจลิยว หनुปรางค์	62	28/13 ถ.	สิงห์วัฒน์ ต. ในเมือง	7	
26.	นายประสิทธิ์ เฟ็งห้วยรอ	60	100	3 ต.วัดพริก	7	(089) 957 3542
27.	นางดี พุ่มภู	70	1/5	1	7	
28.	นายอเนก น้อยแสง	47	146/1	2	7	(081) 930 9629
29.	นางเพ็ญ พงษ์สีชมพู	69	25	1	7	(087) 571 8552
30.	นายณัฐกร สมประโยชน์	16	104/1	1	7	(087) 736 2666

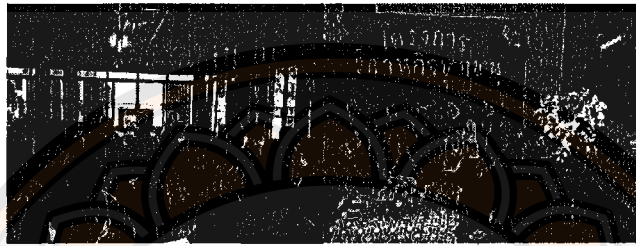
ผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ภาพที่ 1 สถานบริการสปาเพื่อสุขภาพของคหิพยของกลุมวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

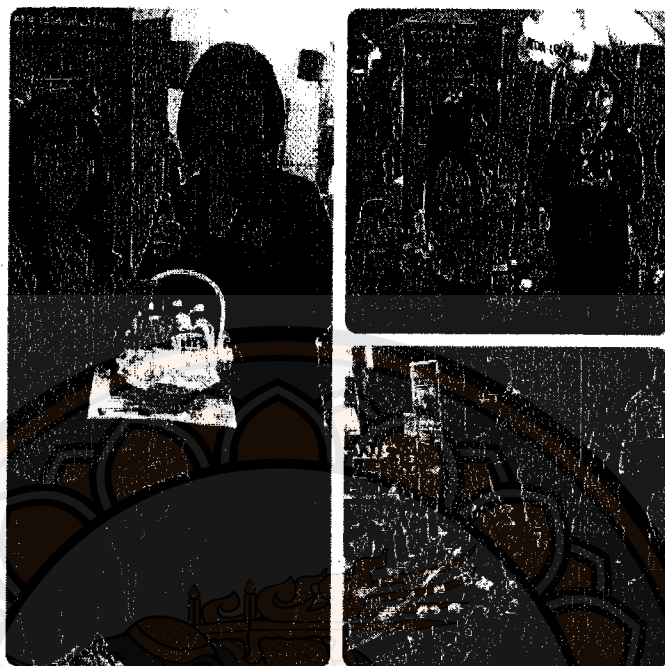
ภาพที่ 2 กิจกรรมทางการตลาดจากงานออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุมวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน บ้านวังส้มซ่า

ภาพที่ 3 กิจกรรมคณาจารย์ และนักศึกษา คณะบริหาร มหาวิทยาลัยพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
มาเรียนรู้ระบบบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ณ วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเศรษฐกิจชุมชน บ้านวังส้มซ่า เมื่อวันที่
27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

ภาพที่ 4 ทำการบันทึกเทปรายการโทรทัศน์ "ช่วงข่าว" ถ่ายทอดทางช่อง 5 ณ วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพ
เพื่อเศรษฐกิจชุมชน เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 57 ออกอากาศช่วงเดือนมกราคม 58

ภาพที่ 5 ทำการบันทึกเทปรายการโทรทัศน์รายการ "วาไรตี้ ทุเคย์ บาย สายสวรรค์ ขยันยิ่ง"
ของ 9 อสมท. เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2557 ณ ศูนย์แสดงสินค้า และการประชุมอิมแพ็ค
เมืองทองธานี จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 6 ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพ
เพื่อเศรษฐกิจชุมชน บ้านวังส้มซ่า

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก
กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน
(บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก
โดย นางสาวปวีณา ทิพย์สุโข

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. ศึกษาลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)
3. ศึกษาปัญหาและ อุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้มีลักษณะปลายเปิด ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างอิสระ แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็น ในเรื่อง "การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนารายได้ของกลุ่มสมาชิก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า)" ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาท่านในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ด้วย โดยการตอบแบบสอบถามที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านและเป็นจริง โดยข้อมูลจากแบบสอบถามนี้จะเก็บเป็นความลับและนำไปใช้ในการวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ได้ให้ข้อมูลมา ณ โอกาส นี้
2. แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบไปด้วย 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3.1 การเป็นสมาชิกของกลุ่ม

3.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

3.3 ลักษณะภาวะผู้นำ

3.4 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้

ตอนที่ 4 ปัญหาและ อุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ชื่อ - นามสกุล อายุ ปี

ตำแหน่ง

1.1 เพศ () 1.ชาย () 2.หญิง

1.2 ระดับการศึกษา

() 1.ไม่ได้ศึกษา () 2.ประถมศึกษาตอนต้น () 3.ประถมศึกษา

ตอนปลาย

() 4.มัธยมต้น/ปวช () 5.มัธยมปลาย/ปวส () 6.ปริญญาตรี

() 7.สูงกว่าปริญญาตรี

1.3 อาชีพหลักของท่าน (อาชีพที่ทำประจำ)

.....

1.4 รายได้หลักโดยเฉลี่ยต่อเดือนของท่าน (ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการวิสาหกิจชุมชน)

..... (บาท)

1.5 ท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน..... บาท

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1.ท่านคิดว่าในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถช่วยให้ท่านมีทักษะในสร้างอาชีพเสริม

.....

.....

.....

2.ในการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ ท่านคิดว่าการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถก่อให้เกิดอาชีพ สร้างรายได้และสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างรายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3.1 การเป็นสมาชิกของกลุ่ม

1. การเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังส้มซ่า) ตำบลท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก

() 1. เป็นสมาชิก

- ท่านมีหุ้นจำนวน
- เป็นสมาชิกมานาน
- เงินปันผลที่ได้รับ

() 2. ไม่เป็นสมาชิก เพราะ

2. ท่านคิดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีวิธีการอย่างไรเพื่อรักษาสมาชิกเดิมให้คงอยู่และสรรหาสมาชิกใหม่เพื่อขยายกิจการไว้ได้

3.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

1. ในการดำเนินงานของแต่ละเดือนมีการจัดการประชุมบ้างหรือไม่ มี () ไม่มี () และแต่ละวาระการประชุมท่านได้มีการแสดงความคิดเห็น หรือ มีส่วนร่วมใดบ้างในการประชุมแต่ละครั้ง

2. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร

3.3 ลักษณะภาวะผู้นำ

1. ท่านคิดว่ามีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม (Teamwork) อย่างไร เพื่อสร้างความสำเร็จร่วมกัน (เช่น เป็นกันเอง อบอุ่น ไว้วางใจกัน ทุกคนทำงานอย่างจริงจังจริงใจ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ และการตัดสินใจร่วมกัน)

2.ลักษณะการดำเนินงาน ผู้นำให้อิสระในการคิดและมีส่วนร่วมแก่สมาชิกอย่างไร

.....
.....

3.ในการดำเนินงานผู้นำกลุ่มมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาความสามารถสมาชิกด้วยวิธีการใด

.....
.....

4.เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนของท่าน ผู้นำมีวิธีการจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร

.....
.....

3.4 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้

เนื่องจากชุมชนบ้านวังส้มซ่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ชาวบ้านประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำนา ปลูกไม้ผล และพืชสมุนไพรพื้นบ้าน จึงกลายเป็นแรงผลักดันในการขับเคลื่อนให้ปัจจุบัน ชุมชนบ้านวังส้มซ่า นำเอาจุดเด่นพืชสมุนไพรที่มีอยู่มากมายของตนเองมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ บำรุงผิวกาย ผิวหน้า ปลอดภัยเคมีปนเปื้อน จนเกิดผลผลิตผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจนได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (เช่น การนำส้มซ่ามาเป็นผลิตภัณฑ์ทาผิว) นำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อก่อให้เกิดรายได้

1.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ในการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

.....
.....

2.ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู รวมถึงการส่งเสริมทรัพยากรในท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป ท่านคิดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน จะมีวิธีการใดในการพัฒนาเพื่อต่อยอดผลผลิตดังกล่าว

.....
.....

.....
.....

3.ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้สัมช่าในการทำผลิตภัณฑ์ทำผิว ทางกลุ่มของท่าน มีผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากสมุนไพร หรือ พืชพันธุ์อื่นนอกจากสัมช่าที่สามารถนำมาใช้หรือไม่ และทางกลุ่มจะมีการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย ต่อไปอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน (บ้านวังสัมช่า)

4.1 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในมุมมองของท่าน ท่านคิดว่าการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง

.....
.....

4.2 ท่านควรจะมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ได้อย่างไร

.....
.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ได้ให้ข้อมูลมา ณ โอกาสนี้คะ

